

Den semantiske utviklingen av perfektum fra klassisk til bysantinsk tid

---

Masteroppgave i gresk (GRE 4190)

Maria Nilsen
Vår 2010

Sammendrag

Denne oppgaven behandler den semantiske utviklingen av perfektum i gammelgresk fra ca. 450 f.Kr. til 550 e.Kr. Utgangspunktet er en analyse av forekomster i perfektum av verbet γυγνομαι, hos historieforfatterne Herodot, Thukydid, Xenophon, Polyb, Dionysios fra Halikarnassos, Cassius Dio og Prokopios.

Observasjonene fra denne analysen diskuteres så i forhold til de teorier om perfektum som er mest relevante for gresk, ”Extended Now”-teorien og ”Current Relevance”-teorien. Disse teoriene har vært anvendt for europeiske språk, de diskuteres blant annet av McCoard i *The English Perfect: Tense-Choice and Pragmatic Inferences* (1978), som konkluderer med at ”Extended Now”-teorien passer best for engelsk. Teorien er så forsøkt anvendt også på gresk av Gerö/Stechow i *Tense in Time: The Greek Perfect* (2003), men gresk perfektum skiller seg fra den engelske i bruk på en del vesentlige punkter, blant annet i bruk av tidsadverbialer (adverbialene betegner ikke et ”utvidet nå” på gresk som de gjør på engelsk), og teorien må derfor avvises for gresk. I stedet ser det ut til at ”Current Relevance”-teorien beskriver gresk perfektum bedre, i hvertfall i den klassiske perioden (ca. 450-300 f.Kr.). Etter dette ser betydningen ut til å begynne å endres igjen, og mot slutten av perioden (500-tallet e.Kr., hos Prokopios) har perfektum gått fra nåtidig til fortidig form, og ser ut til å brukes for å betegne en hendelse som en tilstand.

Innhold

1	Innledning	3
1.1	Problemstilling.....	3
1.2	Perfektums historie	5
1.3	Om forfatterne	7
1.3.1	Herodot	7
1.3.2	Thukydid	7
1.3.3	Xenophon	8
1.3.4	Polyb	8
1.3.5	Dionysios fra Halikarnassos	9
1.3.6	Cassius Dio	10
1.3.7	Prokopios.....	11
1.4	Aktiv eller medium?	12
2	Teorier om perfektum	15
3	Teorier om perfektum på gresk.....	20
4	Analyse	25
4.1	Herodot	25
4.2	Thukydid	28
4.3	Xenophon	30
4.4	Polyb	31
4.5	Dionysios	35
4.6	Cassius Dio	36
4.7	Prokopios.....	38
4.8	Prokopios og Thukydid	41
5	Vurdering av teorier	45
5.1	Extended Now	45
5.2	Current relevance.....	49
6	Bibliografi	51

1 Innledning

1.1 Problemstilling

Dette er en studie av utviklingen av perfektum i historiske verk fra klassisk tid til senantikken (ca. 450 f.kr. til 550 e.kr.). Følgende forfattere er tatt med:

- Herodot, før 425 f.Kr.¹
- Thukydid, 431-400 f.Kr.²
- Xenophon (Hellenika), 390-355 f.Kr.³
- Polyb, 200-118 f.Kr.⁴
- Dionysios fra Halikarnassos (Antiquitatae Romanae), ca. 8 f.Kr.⁵
- Cassius Dio, fra 202 e.Kr.⁶
- Prokopios, 527-553 e.Kr.⁷

Jeg har begrenset meg til forekomster av verbet γίγνομαι, primært de finite formene. Det er mye man kunne ha ønsket å fått med i denne oppgaven – hvilke verb som er i bruk i perfektum, hvordan transitive verb oppfører seg, hvordan statiske verb oppfører seg, hvordan nye perfektumdannelser (-κ-perfektum) oppfører seg i forhold til gamle typer. Men tid og plass er begrenset, og jeg har valgt å begrense meg til ett verb og studere dette så inngående som mulig. γίγνομαι er et svært vanlig verb, det brukes i perfektum allerede hos Homer⁸, det er brukt nok hos alle forfattere til at sammenligning er mulig.

Med utgangspunkt i at man ser perfektum som en *nåtidig* tilstand basert på en tidligere hendelse, vil man forvente at omfanget av perfektumformer i disse tekstene er relativt beskjedent, ettersom historieskriving primært dreier seg om å berette det som hører fortiden til. Denne tabellen viser bruk av perfektum sammenlignet med bruk av aorist⁹:

---

¹ Teksten kjent i Athen på dette tidspunkt. Alle tall fra Oxford Classical Dictionary

² Teksten skrevet i dette tidsrommet.

³ Teksten skrevet innenfor dette tidsrommet.

⁴ Fødsels- og dødsår

⁵ Første bok publisert

⁶ Antas å ha startet å skrive på denne tiden

⁷ De 7 første bøkene sannsynligvis publisert i 551

⁸ 14 forekomster iflg TLG

⁹ Tallene er hentet fra Thesaurus Linguae Graecae

Forfatter	Aor finitt	Perf finitt	Aor total	Perf total	% finitt ¹⁰	% total
Herodot	342	37	775	117	9,8	13,1
Thukydid	270	11	534	69	3,9	9,9
Xenophon	152	7	257	41	4,4	13,8
Polyb	239	60	865	529	20,1	37,9
Dionysios	477	36	1283	162	7,0	11,2
Cassius Dio	744	28	1244	191	3,6	15,4
Prokopios	385	185	777	457	32,5	37,0

Hvis vi så sammenligner med filosofene Aristoteles og Platon og talerne Lysias og Demosthenes, som tilhørte omtrent samme språklige miljø som Thukydid og Xenophon, får vi følgende resultater:

%	Thukydid	Xenophon	Aristoteles	Platon	Lysias	Demosthenes
Finitt	3,9	4,4	24,6	37,8	40,9	38,4
Total	9,9	13,8	25,2	38,0	34,4	36,4

Vi ser altså at det er markante sjangerforskjeller på perfektumbruken. Ser man nærmere på tekstene vil man også se at hos Thukydid og Xenophon finner vi de finitte perfektumformene nesten utelukkende i direkte tale – dette skulle gi en god indikasjon på hvorfor talerne ligger så høyt i perfektumbruken, og også hvorfor Platon ligger høyere enn Aristoteles (jeg tenker da på dialogformen han benytter seg av).

¹⁰ Prosenttallene viser perfektums andel av det totale antall perfektum- og aorist-former.

Historietekster har altså relativt lite bruk av perfektum. Til gjengjeld er de relativt konkrete i innhold og fokusert på kronologi, og det burde derfor være enklere å si noe sikkert om hva perfektumbruken innebærer, spesielt om den er nåtidig eller fortidig, sammenlignet med mange andre typer tekster

1.2 Perfektums historie

Haspelmath beskriver den homeriske perfektum som en resultativ, i betydningen av en aspektuell kategori som kan brukes med dynamiske, teliske verb, og uttrykker en tilstand som er en følge av en tidligere hendelse. Tilstanden er den essensielle betydningen av formen, som han illustrerer ved hjelp av et sitat hvor formen kombineres med et durativt tidsadverbial.

Iliaden 24.107:

ἐννῆμαρ δὴ νεῖκος ἐν ἀθανάτοισιν ὄρωρεν

"A dispute has been virulent among the mortals for nine days" (lit. "has been in a state of having arisen")

Formen er stort sett intransitiv i homerisk gresk, men det fins unntak. Disse består av to grupper verb: "eksperiensielle" (som δέδοικα, πέπονθα, βέβουλα) og "possessive" (λέλογχα, λέλοιπα, ἔμμορα). Et fellestrekk ved disse er at verbalhandlingen hovedsakelig påvirker subjektet heller enn objektet (i motsetning til vanlige transitive verb), og at de er statiske i sin grunnbetydning. Han hevder at dette også forekommer i flere andre språk med resultativ, og gir eksempler fra russisk.

Men i løpet av homerisk og inn i klassisk tid skjedde det flere morfologiske og syntaktiske endringer med perfektum.¹¹

Fra indoeuropeisk hadde det greske språket en avlydstype perfektum, med o i roten og uten suffiks. I det homeriske språket ser vi de første tegn til en ny type perfektum, med rotvokal fra presens og k-suffiks, og denne typen dannelse blir mer og mer vanlig i klassisk og etterklassisk tid.

I homerisk språk ser vi også de første tegnene til utvidelse av bøyingsmønsteret.

Pluskvamperfektum blir dannet, ofte med mediale endelser hvor perfektum hadde aktive.

---

¹¹ Chantraine, kap. 3

Senere fikk også de tilsvarende perfektum medial form, og parallelle aktive former oppsto. Årsaken til dette er at perfektum lå nærmere de mediale presens/aorist-former i orientering, ettersom den hovedsakelig var intransitiv og dermed uttrykte en virkning på subjektet. Dette gjelder transitive verb, hvor perfektum i betydning var parallell til den mediale formen og ikke den aktive, og det gjelder deponente verb (for eksempel γίγνομαι – γεγωνα).

Som en følge av denne utvidelsen, hadde språket nå også transitive perfektum, og noen mener at disse transitive formene uttrykte en tilstand hos objektet heller enn subjektet, og at dette var den viktigste årsaken til at perfektum etter hvert fikk en fortidig betydning.¹²

Perfektumformen var opprinnelig begrenset til verb som kunne gi en resultativ betydning, men etter hvert ble det dannet perfektum av så godt som alle verb. Dette innebar nødvendigvis at betydningen av perfektum ble utvidet (eller endret).

Jeg vil senere komme tilbake til teorier om hva som skjedde med betydningen av perfektum i klassisk og etterklassisk tid, men de fleste (som vi skal se) er enige om at perfektum ble mer fortidig orientert, og at den etter hvert (senest rundt 200 e.Kr.) ble sammenblandet med aorist.

Også i denne perioden var morfologiske endinger involvert. κ- suffikset ble tatt i bruk også i aoristparadikmet, i analogi med gamle k-aorister som εδωκα. Sammen med at en betydelig andel av de vanligste perfektumverbene i bruk i den romerske perioden var blant dem som har reduplikasjon som i form er identisk med augmentet (verb som starter med vokal eller med flere konsonanter), gjorde dette at de to formene ble vanskelige å skille fra hverandre morfologisk.

Statistikken viser at på 200-tallet f.Kr. ble perfektum og aorist brukt omtrent like ofte i papyri. Frem mot årtusenskiftet økte bruken av perfektum, men hovedsakelig fordi bestemte verb ble brukt i perfektum veldig ofte (γέγονα er ett av disse). Deretter ble aorist mer vanlig enn perfektum, men trenden fortsatte med at enkelte verb ble brukt ofte.¹³

I tidlig bysantinsk tid gikk den syntetiske typen perfektum helt ut av bruk, mens perifrastiske konstruksjoner overtok den semantiske betydningen.

---

¹² Blant annet Chantraine, jeg kommer tilbake til denne diskusjonen senere

¹³ Mandilaras

1.3 Om forfatterne

1.3.1 Herodot

Herodots historie er den tidligste greske historie vi har. Han var fra det dorisktalende Halikarnassos, men skrev på jonisk dialekt, som andre prosaforfattere før ham, for eksempel historikeren Hekataios fra Miletos. Men mens Hekataios' språk beskrives som "ublandet" jonisk, er Herodots påvirket særlig av attisk, etter et lengre opphold i Athen.¹⁴

Herodots stil er gjerne beskrevet som parataktisk (dvs en serie av koordinerte elementer på samme nivå), i motsetning til parataktisk (hvor hovedideen er overordnet og mindre viktige er underordnet). Dette gjelder både i setningsstruktur og i strukturen av verket som helhet. Bakker¹⁵ argumenterer imidlertid for at Herodots stil heller må ses som "syntaktisk", dvs de etter sigende likestilte elementene har en logisk struktur som binder leddene sammen og driver beretningen i en bestemt retning; Herodot har, med andre ord, tilpasset den parataktiske stilen til sitt formål, nemlig å samle alle løse tråder til en enhetlig beretning om Perserkrigene.

1.3.2 Thukydid

Thukydid skriver hovedsaklig på attisk dialekt, men bruker enkelte joniske former (-ρς- for -ρρ-, -σσ- for -ττ-, ἦν for εἶν). Han bruker også noen eldre attiske former (ἐς for εἰς, ξύν for σύν). Thukydid har en forkjærlighet for abstrakte subjekter, og står for en rekke nydannelser av verbalderivativer, samt at han ofte benytter adjektiver og partisipper som abstrakte substantiv. Han bruker ofte antithesis (flere andre typer i tillegg til den alminnelige μὲν-δε-typen), og ofte setter han uttrykk opp mot hverandre som ikke er grammatisk parallelle ("variatio"). Den mest typiske setningsstrukturen starter med en i seg selv fullstendig setning, som så bygges ut med underordnede setninger, gjerne i flere ledd.¹⁶

Hvis vi nå går tilbake til diskusjonen over om parataksis og hypotaksis, kan man se denne setningsstrukturen som nok et ledd i utviklingen fra den ene til den andre typen; disse setningene ligner mer på de parataktiske (og de "syntaktiske") enn setningstyper hvor

---

¹⁴ Palmer kap.5

¹⁵ The syntax of *historie*: How Herodotus writes

¹⁶ Rusten

setningen blir fullstendig først med det siste ordet (som hos Demosthenes, også eksempler hos Thukydid¹⁷).

Det er liten tvil om at Thukydid var kjent med Herodots verk, og man kan se små spor av dette i teksten¹⁸, men Thykydid har valgt en annen framgangsmåte enn Herodot på de fleste punkter: språk, stil, utvelgelse av stoff, forfatter nærvær i teksten, osv.

1.3.3 Xenophon

Thukydid rakk aldri å fullføre sin historie. Flere forfattere skrev en fortsettelse av den,¹⁹ og en av disse var Xenophon. Hellenika starter rett på der Thukydid slapp uten noen innledning, men den er langt ifra noen kopi av Thukydid i form.

Xenophon, som Thukydid, var fra Athen og skrev på attisk. Han bruker ikke de joniske og gammelattiske språkformene som Thukydid bruker, og har heller ikke de øvrige språklige kjennetegn. Han skiller seg også fra Thukydid på andre punkter.

Ett av disse er hans usystematiske bruk av kronologisk inndeling i sesonger. Xenophon velger iblant å se bort fra den kronologiske inndelingen til fordel for å fortelle en enhetlig beretning uten avbrudd. For Dionysios fra Halikarnassos er dette en av flere trekk som er inspirert av Herodot – andre eksempler på dette er bruk av digresjoner og selve verkets moralske karakter.

Dionysios mener også at Xenophon prøvde å etterligne Herodot språklig, og at begge bruker et rent og passende ordforråd og utviser sjarm, men at Xenophon ikke oppnår den samme skjønnhet som Herodot.²⁰

1.3.4 Polyb

Polybs språk er hovedsakelig attisk, med en tendens til abstrakte formuleringer. Dette gir seg utslag i mange substantivdannelser og sammensatte verb, samt at han prøver å dytte mest mulig mening inn i hver enkelt setning.²¹

---

¹⁷ Rusten

¹⁸ Hornblower

¹⁹ Også Hellenica Oxhyrynica (uskjent forfatter) og Theopompus, jf. Gray, Introduction

²⁰ Gray, Introduction

²¹ Lesky

Så langt kan beskrivelsen minne om Thukydids stil, men Polybs stil er påvirket av det byråkratiske språket og mangler dermed de retoriske trekkene i Thukydids språk. Dette er også årsaken til at en større andel av Polybs perfektumforekomster er infinitiver: han refererer som oftest tale indirekte.

1.3.5 Dionysios fra Halikarnassos

Dionysios fra Halikarnassos var ikke primært historiker, men retoriker. Ettersom han også har skrevet en rekke litteraturkritiske verk, har vi også hans ord for hans litterære preferanser. I hans verk *περὶ Θουκυδίδου* ser vi at hans beundring for Thukydids stil langt ifra er uforbeholden. Hans fremste kritikk mot Thukydids stil er at han uttrykker seg på en omstendelig måte og dermed ikke klarer å få budskapet klart nok frem, blant annet ved bruk av et fremmedartet ordforråd, forvanskninger av nominalfraser og forkortning av setningsstrukturen.²² Han ser likevel på Thukydids stil som en av de fremste representanter for den ”strenge”(αὐστηρὰ²³) stil og tilkjenner ham en utmerket sans for rytme og setningsstruktur.²⁴ Men for Dionysios er det den ”tempererte”(εὐκρατος²⁵) stil som er den beste (altså en blanding av den ”strenge” og ”polerte”(γλαφυρὰ²⁶) stil, den siste representert ved Hesiod, Sapfo og Isokrates), og denne er representert i sin beste form av Demosthenes, Platon og Herodot. Demosthenes må sies å være hans fremste forbilde – forskjellen på Demosthenes og Thukydids stil er bl.a illustrert her:

”hvis han bare hadde vært like usedvanlig dyktig til å velge ut ord som til å sette dem sammen, ville han ha forbigått Demosthenes med hensyn til skjønnhet i uttrykket, eller i det minste tatt ham igjen.”²⁷

Polyb har han derimot ingen sans for overhodet, som vi kan se her:

”Komposisjonen tar de samme ord og får dem noen ganger til å synes formløse, ubetydelige og fattigslige, andre ganger opphøyede, rike og vakre. Og dette er kanskje det som aller mest skiller en poet eller en taler fra en annen, at de setter sammen ordene på en dyktig måte. Så godt som alle i gamle dager la stor flid i dette, og som følge av dette var deres dikt, sanger og prosa vakre; men deres etterfølgere la ingen flid i det, unntatt noen få. Og i senere tid var det ingen som brydde seg om det, eller mente at dette var nødvendig eller bidro til tekstens skjønnhet, og følgelig har de etterlatt seg slike tekster som ingen holder ut å lese til siste slutt; jeg snakker

²² *περὶ Θουκυδίδου* 24.

²³ *περὶ συνθεσέως ὀνομάτων* 22

²⁴ *περὶ συνθεσέως ὀνομάτων* 18

²⁵ *περὶ συνθεσέως ὀνομάτων* 24

²⁶ *περὶ συνθεσέως ὀνομάτων* 23

²⁷ *περὶ συνθεσέως ὀνομάτων* 18, min oversettelse

*om Phylarchos, Duris, Polyb, Psaon, Demetrios fra Kallatis, Hieronymos, Antigonos, Herakleides, Hegesianax, og en rekke andre.*²⁸

Her ser vi et uttrykk for den respekten for de klassiske forfatterne og disrespekten for de senere som var så viktig både for Dionysios og andre på hans tid og som var grunnlaget for oppblomstringen av fenomener som attisismen og den andre sofistikk.

Tradisjon hadde alltid vært et viktig element i gresk litteratur, som man kan se i slike ting som at en sjanger ofte er forbundet med en bestemt dialekt eller at man henviser til Homer som sin inspirasjonskilde. Men imot slutten av det første århundre f.Kr. tok man det et godt skritt videre og opphøyet de klassiske forfattere til de optimale forbilder, som man skulle etterligne i ett og alt – stil, språk og idealer. Det klassiske attiske språk ble forsøkt gjenopplivet både i grammatikk og ordforråd, og den hellenistiske litterære produksjon ble fullstendig satt til siden.

Vi kan dermed forvente at Dionysios' perfektumbruk ligger mye nærmere Thukydidens enn Polybs, selv om vi må ha i mente at Thukydid ikke var hans primære etterligningsideal, men heller noe senere forfattere som Platon og Demosthenes. Et vesentlig punkt i analysen av hans bruk av perfektum vil dermed være i hvor stor grad han klarer dette, og ikke minst på hvilke måter han eventuelt avviker.

1.3.6 Cassius Dio

Cassius Dio var fra Nikea i Bithynia. Som Dionysios var han gresk av morsmål men levde deler av sitt liv i Roma (han var senator) og skrev om romersk historie.

Perioden han levde i betegnes gjerne "Den andre sofistikken" og kjennetegnes blant annet ved økt fokus på attisisme i språkbruken. Det er på denne tiden attiske ordbøker går fra å være deskriptive til normative,²⁹ og det er også økt bevissthet om dette i tekstene, også hos Cassius Dio selv:

---

²⁸ *περί συνθεσέως ὀνομάτων* 4, min oversettelse

²⁹ Kim, s. 477

”For χρυσός kaller jeg den mynten som er verdt femogtyve drakmer, etter det lokale navnet (=aureus). Også noen av de grekere som vi leser bøker av for å lære å skrive attisk benevner den slik.”³⁰

Man kan se noen steder at han er influert av Thukydid, særlig i talene.³¹ Men enda mer var han influert av retorikken, og et av resultatene av dette er at han unngår å bringe for mange detaljer inn i beretningen av hensyn til stilen (til moderne historikers store frustrasjon³²).

1.3.7 Prokopios

Når man leser Prokopios’ historie, vil man fort merke at han etterligner sine forgjengere, særlig Thukydid. Trekk som kan henføres til Thukydid:

- Språk: bruk av språklige kjennetegn som er typiske for Thukydid: ἐς, ζῶν, samt andre typisk attiske former som –ττ– for –σσ– (som i θάλαττα). Men han har også språklige trekk som minner lite om Thukydid, for eksempel setningsstrukturen,³³ dessuten flere språklige vaner som i klassisk attisk er feil, men som var standard i attisierende språk på Prokopios’ tid og tidligere. Ordforråd er i stor grad attisk, når han bruker moderne ord (spesielt om kirke og stat) blir de presentert i form av en omskrivning, som om det var nødvendig å forklare hva de betydde.
- Utforming av bestemte partier: for eksempel innledningen og skildringen av pesten, men også en rekke andre.³⁴ I skildringen av pesten går han stort sett gjennom de samme tema og med omtrent samme struktur – nok til at vi nødvendigvis må se likheten. Men strukturen er likevel ikke identisk, og han kommer med noen iøynefallende innspill som vi aldri ville ha forventet hos Thukydid, som at årsaken til pesten ikke kan forklares rasjonelt men må henvises til Gud.³⁵
- Prokopios var i en god posisjon til å sikre seg førstehånds kunnskap om begivenhetene han skriver om, i det han som en del av staben til generalen Belisarius var øyenvitne til en rekke hendelser.
- Rammene for teksten: Thukydid setter standarden for hva som skal med og ikke. Fokus på militære hendelser, utelukkelse av kirkelige hendelser.

Han var imidlertid ikke påvirket bare av Thukydid, men også Herodot, Polyb, Diodorus og Arrian, selv om dette kommer tydeligere fram i hans andre verk.³⁶

Etterligning av klassikerne hadde vært alminnelig praksis (dvs for visse typer litteratur) siden Dionysios’ tid. På Prokopios’ tid hadde dette pågått i et halvt millennium og var blitt en

---

³⁰ 55.12.4-5, min oversettelse

³¹ Eksempler i Millar s. 42

³² Millar s 43-44

³³ Browning: The Language of Byzantine Literature

³⁴ Cameron: Thucydides and Agathias

³⁵ Cameron: Procopius and the Sixth Century s. 40

³⁶ Cameron: Procopius and the Sixth Century s. 37

tradisjon i seg selv. Man kan dermed se at partier hos Thukydide som har blitt etterlignet av Prokopios, ofte også har blitt etterlignet av andre før ham (og senere).

1.4 Aktiv eller medium?

	Herodot	Thukydide	Xenophon	Polyb	Dionysios	Cassius Dio	Prokopios
Aktiv	113	1	2	478	151	170	320
Medium	4	59	38	51	11	21	137

Som nevnt over, ble den mediale formen av perfektum av γίγνομαι først tatt i bruk i begynnelsen av klassisk tid. Tabellen over viser forholdet mellom aktiv og medium av perfektum i mitt tekstutvalg, hos hver enkelt forfatter. Som man ser, så bruker Thukydide og Xenophon så godt som utelukkende den mediale formen, mens de øvrige hovedsakelig bruker den aktive.

Ifølge Chantraine³⁷ opptrer den mediale formen først hos Herodot, og etter dette forblir begge former vanlige. Han nevner en rekke attiske forfattere som bruker γέγονα oftere enn γεγέννημαι, og en av disse er Xenophon. Det er ikke i samsvar med tallene over, og videre undersøkelser viser at det er kun en av Xenophons tekster som har overvekt av aktiv.³⁸

Thukydide nevnes spesielt av Chantraine som eneste forfatter som utelukkende bruker den mediale formen (med ett unntak). Chantraine mener at det er et lån fra jonisk språk, og dermed et trekk ved Thukydides spesielle stil. Men Xenophons bruk gjør dette mindre sannsynlig.

Man kunne tenke seg at dette er et attisk fenomen,³⁹ eller at det er avgrenset i tid. Jeg skal ikke ta stilling til dette, men det er i hvert fall klart at fenomenet går fort over. Hos senere forfattere, som Platon og Demosthenes, er den aktive formen i flertall. Hos Lysias er den mediale formen i flertall, men Chantraine mener at hos alle disse tre er den aktive formen å regne for grunnformen, og den mediale er brukt i en litt annen nyanse av betydning: Hos

³⁷ Side 110 og videre

³⁸ Memorabilia 12:0 (aktiv:medium), Oeconomicus 2:2, Anabasis 3:17, Cyropaedia 6:22 – øvrige tekster bare mediale former. Fra Thesaurus Linguae Graecae.

³⁹ I så fall er det ikke reflektert i attiske inskripsjoner, hvor formen er først attestert i 405/4 f.Kr. og forblir sjelden. Thraette, Grammar of Attic Inscriptions, bind 2, s. 568

Platon brukes det med betydningen ”å bli født, å komme fra”, og hos Lysias og Demosthenes brukes det for å betone et adjektiv i en predikativ konstruksjon.

Hos Polyb, Dionysios fra Halikarnassos og Cassius Dio ligger andelen av medium på ca. 10%. Hos Prokopios derimot er den en god del høyere, ca. 30%.

Det virker rimelig å tro at årsaken til at Prokopios bruker den mediale formen mer enn de tidligere forfatterne er at han etterligner bruken hos Thukydid (men i så fall bare delvis). Bruken av presensformen γίγνομαι (i stedet for γίνομαι, som på hans tid hadde vært vanlig lenge) viser noe av den samme tendensen – γίγνομαι brukes ca. 17%.

Sammenlignet med andre forfattere fra samme tid:

%	Prokopios	Agathias	Johannes Chrysostomos	Johannes Malalas
Medial perfektum	30.0	73.7	26.3	4.3
Presens med -γ-	17.4	90.5	1.2	0

- Agathias: ca. 532-ca. 580. Historiker og poet. Hans historie er en fortsettelse av Prokopios’ historie, dekker perioden 553-9. Benytter seg, som Prokopios, av et høylitterært og retorisk språk⁴⁰
- Johannes Chrysostomos: ca. 354-407. Biskop i Konstantinopel fra 398. Kjent som svært veltalende i sine prekener (derav navnet).⁴¹ Skrev, og prekte, på et klassiserende språk.⁴²
- Johannes Malalas: ca. 480-ca. 570. Skrev en kronografi, en kristen verdenshistorie fra skapelsen til ca. 565 e.Kr.⁴³ Hans språk beskrives som ”administrativt”, dvs utdannet men ikke litterært, uten klassiserende pretensjoner.⁴⁴

Vi ser at det ser ut til å være en sammenheng mellom forfatterens generelle klassiserende språkbruk og hans bruk av disse to formene – men tendensen er mer uttalt i bruk av presensformen enn perfektumformen. Vi ser også at Prokopios bruker de klassiserende

⁴⁰ Oxford Classical Dictionary (Agathias)

⁴¹ Oxford Classical Dictionary (Chrysostom, John)

⁴² Browning: Medieval and Modern Greek s. 50

⁴³ Oxford Classical Dictionary (Malalas)

⁴⁴ Horrocks, s.179-181

formene mindre enn sin etterfølger Agathias, hvilket formodentlig innebærer at han på den ene eller andre måten var mindre opptatt av å uttrykke seg klassisk.

2 Teorier om perfektum

Perfektum som semantisk kategori har vært gjenstand for mye forskning ikke bare i gresk, men i en rekke andre språk og generelt lingvistisk. Dahl⁴⁵ starter sin diskusjon med å differensiere mellom tre forskjellige kategorier: stativ, resultativ, og perfektum. Stativ uttrykker ren tilstand, mens forskjellen på resultativ og perfektum er måten de kan kombineres med tidsadverbialer. Et eksempel gis fra svensk:

- Han er (fortfarande) bortrest
- Han har (*fortfarande) rest bort

Her representerer den første setningen en resultativkonstruksjon hvor adverbialet gir en akseptabel setning, mens den andre setningen representerer en perfektumkonstruksjon hvor adverbialet ikke gir en akseptabel setning. Dahl mener at forskjellen ligger i at perfektum har større fokus på hendelsen enn på den resulterende tilstanden, og prøver å forklare dette ved at perfektum refererer tilbake til en fortidig tilstand hvor hendelsen ennå ikke har funnet sted – som skal forklare hvorfor perfektum ikke kan ta et slikt adverbial.

Resultativ kan bare formes av verb med en semantikk som innebærer endring, og resultativiteten er bundet til verbets semantiske betydning. Perfektum, derimot, kan typisk formes av alle verb, og følgelig har resultativiteten forbundet med en perfektum en videre betydning.

McCoard diskuterer perfektum i engelsk i forhold til fire forskjellige teorier om perfektum.

Current relevance:

”...the defining function of the perfect in English is to express the pastness of the event(s) embodied in the lexical verb, together with a certain applicability, pertinence, or relevance of said past event(s) to the context of coding—the “now” of the speaker or writer.”

McCoard avviser denne teorien, først og fremst fordi det ikke har latt seg definere hva den angivelige relevansen består i.

---

⁴⁵ S. 133, med ref. til Nedjalkov

Indefinite past:

“the present perfect locates events somewhere before the moment of coding, but without pointing to any particular occasion or subpart of the past. The time-reference of the perfect is thus indefinite. The preterit, on the other hand, narrows down the temporal emplacement of the prior event to some (in principle) well-defined limits.”⁴⁶

Teorien definerer altså preteritum som bestemt og perfektum som ubestemt, og argumenterer for dette hovedsakelig ut ifra kompatibilitet med bestemte tidsadverbialer (de samme som Extended Now). McCoard avviser ikke denne teorien totalt, fordi den har likhetstrekk med Extended Now-teorien, men mener altså at Extended Now-konseptet forklarer perfektumbruken bedre.

Extended Now:

“the perfect expresses a past event within a time span which is continuous with the present, not differentiated into “then” versus “now”.”⁴⁷

Også her utgjør tidsadverbialer en vesentlig del av argumentasjonen, som går på at perfektum kan kombineres med tidsadverbialer som inkluderer nåtiden, mens preteritum kan kombineres med adverbialer som utelukker nåtiden.

Embedded past:

“the perfect is made up of a past-tense sentence embedded as sentential subject of a present-tense predicate”.

Denne teorien er dreier seg hovedsakelig om en antatt dobbel tidsangivelse i henholdsvis hjelpeverbet og partisippet i perifrastiske perfektumkonstruksjoner som den engelske, og er dermed irrelevant for en syntetisk perfektumkonstruksjon som den greske.

Uavhengig av teori deles perfektum gjerne inn fire forskjellige kategorier. Jeg gir her to definisjoner for hver kategori, hvor den ene representerer Extended Now-teorien (fra Gerö/Stechow) og den andre Current Relevance-teorien (fra Comrie).

---

⁴⁶ Kap. 3, s. 75

⁴⁷ Side 18, teorien drøftes i kap. 4 fra s. 123

Universell perfektum:

*The **Universal Perfect** conveys the meaning that the predicate holds throughout some interval stretching from a certain point in the past up to the present (“John has been sick since 1990” on one reading of the sentence)*

“One use of the English perfect, indeed one that seems to be characteristic of English, is the use of the Perfect to describe a situation that started in the past but continues (persists) into the present, as in we’ve lived here for ten years, I’ve shopped there for years, I’ve been waiting for hours.”

Eksperiensiell perfektum:

*The **Experiential Perfect** asserts that the subject of the sentence has a certain experience (“I have been to Athens five times”)*

“The experiential perfect indicates that a given situation has held at least once during some time in the past leading up to the present. A useful illustrative example in English is the distinction between be and go in sentences like Bill has been to America and Bill has gone to America.”

Resultativ perfektum:

*The **Resultative Perfect** expresses that the effect of an underlying event still holds (“I have lost my glasses”)*

“In the perfect of result, a present state is referred to as being the result of some past action: this is one of the clearest manifestations of the present relevance of a past action. Thus one of the possible differences between John has arrived and John arrived is that the former indicates persistence of the result of John’s arrival, i.e. that he is still here, whereas the second does not. [...] Likewise, the sentence I have had a bath implies that the results of my bath (that I am clean, that I don’t immediately need another bath) still hold.”

“nylig skjedd”-perfektum

*The **Perfect of Recent Past** is employed, when one wants to report an event which has just happened (“John has just graduated from college”)*

“In many languages, the perfect may be used where the present relevance of the past situation referred to is simply one of temporal closeness, i.e. the past situation is very recent. [...] while present relevance does not imply recentness, recentness may be a sufficient condition for present relevance.”

Et vesentlig element i den semantiske evalueringen av verbalkategorier er at de ikke bare sier noe om tid (tempus), men også aspekt. De vanligste kategorier å behandle under denne benevnelsen er perfektiv (punktlig) og imperfektum (durativ), men også for eksempel progressiv (som i engelsk "he is writing"). Aspekt sier noe om hvordan man ser en hendelse, for eksempel om man ser den som punktlig eller durativ. Det har blitt vanlig å klassifisere perfektum som aspekt heller enn tempus, selv om dette er omdiskutert og mange lingvister ser ut til å være i tvil:

Comrie:

*"we may contrast the English sentences I have lost (Perfect) my pen-knife and I lost (non-Perfect) my pen-knife. One possible difference between these two is that with the Perfect, there is an implication that the pen-knife is still lost, whereas with the non-Perfect there is no such implication. More generally, the perfect indicates the continuing present relevance of a past situation. This difference between the perfect and the other aspects has led many linguists to doubt whether the perfect should be considered an aspect at all. However, given the traditional terminology in which the perfect is listed as an aspect, it seems most convenient to deal with the perfect in a book on aspect, while bearing in mind continually that it is an aspect in a rather different sense from the other aspects treated so far."*⁴⁸

Et beslektet begrep er aksjonsart, som benyttes om lignende typer opposisjoner i verbets leksikalske betydning.

- State – uforandret tilstand
- Activity/process – enhetlig dynamisk verb med varighet i tid
- Accomplishment – prosess med event som slutt punkt
- Achievement/event – punktlig hendelse

Dette kan ha betydning for aspekt på flere måter. En av dem er at et aspekt kan være begrenset til en eller flere typer verb. For eksempel progressiv på engelsk, som ikke kan dannes av statiske verb,⁴⁹ eller resultativ (som nevnt over) som ikke kan dannes av statiske verb eller aktivitetsverb. En annen er at et aspekt kan oppføre seg forskjellig avhengig av type verb. For eksempel aorist på gresk, som normalt uttrykker en dynamisk situasjon som en hendelse, men som også kan brukes med statiske verb, men da gjerne med en

---

⁴⁸ S. 52

⁴⁹ Lyons, s.706

ingressiv/inkoativ betydning, dvs de indikerer en oppstart av tilstanden i verbets semantiske betydning⁵⁰

McCoard behandler også dette temaet,⁵¹ og påpeker at et telisk uttrykk kan tolkes som en ”current relevance”-perfektum, eller resultativ perfektum. Med statiske verb er dette vanskelig, men disse, i tillegg til durative (dvs ateliske) verb opptrer ofte i det som kalles ”kontinuative” perfektum (eller universelle). Imidlertid er det slik at et statisk verb trenger å modifiseres med et tidsadverbial for å kunne tolkes som universell: ”He has lived in London since 1950” vil normalt forstås som at han fortsatt bor der, mens ”He has lived in London” vil normalt forstås som at han ikke bor der lenger, og må derfor tolkes som eksperiensiell.

---

⁵⁰ Lyons, s.713

⁵¹ S. 141

3 Teorier om perfektum på gresk

Chantraine beskriver perfektum i homerisk gresk som primært en tilstand, og fastholder at den aspektuelle betydningen forblir viktigere enn tempus i klassisk gresk og senere. Men tempus får økt betydning, og den tidligere handlingen/hendelsen kommer mer i forgrunnen fra klassisk tid, særlig på grunn av dannelsen av transitive perfektum som betegner tilstanden hos objektet (objektsresultativ). Dessuten blir det mulig å danne perfektum av alle verb, som bidrar til å utvide betydningen av "tilstand". Chantraine mener at perfektum begynner å forveksles med aorist allerede i klassisk tid.

McKays arbeid tar utgangspunkt i Chantraines. Han er enig med Chantraine i at perfektum hovedsaklig på ses som et aspekt, og at tempus (og dermed "fortidigheten" i perfektum) øker etter hvert.

Hans uenighet med Chantraine består i at han mener at objektsresultativ ikke fins, eller i det minste i mindre grad enn Chantraine mener. Han mener også at vi ikke finner eksempler på fortidige perfektum før langt senere. De to ser ut til å være enige om at full sammenblanding av perfektum og aorist starter rundt 200 e.Kr., men mens Chantraine mener at dette er en langvarig prosess som vi kan se de første antydningene til allerede i klassisk tid (for eksempel hos Sofokles), prøver McKay å vise at disse i virkeligheten ikke er fortidige, og hevder at sammenblandingen av perfektum og aorist skjedde i løpet av bare noen få generasjoner.

Noen eksempler på perfektum som Chantraine analyserer som objektsresultative men som McKay mener er subjektsresultative:

Herodot 1.112.3:⁵²

τέτοκα γὰρ καὶ ἐγώ, τέτοκα δὲ τεθνεός· τοῦτο μὲν φέρων πρόθεσ, τὸν δὲ τῆς
Ἀστυάγεος θυγατρὸς παῖδα ὡς ἐξ ἡμέων ἐόντα τρέφωμεν

For jeg har også født, men jeg har født et dødt barn. Ta dette barnet og sett det ut, la oss fostre opp barnet til Astyages' datter som om det var vårt eget

Som objektsresultativ tolker man tilstanden til objektet, den døde nyfødte, som det relevante. McKay mener imidlertid at det er tilstanden til subjektet, mora som nettopp har vært gjennom

---

⁵² McKay s.7, Chantraine s. 7

en fødsel, som er det relevante – hun tilbyr seg å oppfostre et annet barn, og hun er i en tilstand hvor hun kan amme.

Eksempler på perfektum aktiv og medium av samme verb:

Thukydid 5.24.2:⁵³

καὶ τὸ θέρος ἤρχε τοῦ ἑνδεκάτου ἔτους, ταῦτα δὲ τὰ δέκα ἔτη ὁ πρῶτος πόλεμος
ξυνεχῶς γενόμενος γέγραπται

Og med sommeren begynte det ellefte året. Den første krigen, som varte sammenhengende i ti år, har blitt nedskrevet.

5.26.1:

γέγραφε δὲ καὶ ταῦτα ὁ αὐτὸς Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ἐξῆς, ὡς ἕκαστα ἐγένετο κατὰ
θέρη καὶ χειμῶνας, μέχρι οὗ τὴν τε ἀρχὴν κατέπαυσαν τῶν Ἀθηναίων Λακεδαιμόνιοι
καὶ ...

Den samme Thukydid fra Athen har nedskrevet disse hendelsene i rekkefølge, enhver når den skjedde sortert etter somre og vintre, inntil Lakedaimonerne satte en stopp for Athenernes makt

Som objektsresultativ skulle dette bety det samme som passiv i eksempelet over, men McKay mener at det her er Thukydids status som forfatter som er fremhevet. Det samme mener Rijksbaron, som videre poengterer at det er lite sannsynlig, når man har to former (aktiv og medium), at de skulle bety nøyaktig det samme.⁵⁴

Platon, Ion 541C⁵⁵

ΙΩΝ. ἢ μὲν γὰρ ἡμετέρα, ὦ Σώκρατες, πόλις ἄρχεται ὑπὸ ὑμῶν καὶ στρατηγεῖται καὶ οὐδὲν δεῖται στρατηγοῦ, ἢ δὲ ὑμετέρα καὶ ἡ Λακεδαιμονίων οὐκ ἂν με ἔλοιτο στρατηγόν· αὐτοὶ γὰρ οἶσθε ἱκανοὶ εἶναι.

ΣΩ. ὦ βέλτιστε Ἴων, Ἀπολλόδορον οὐ γινώσκεις τὸν Κυζικηνόν;

ΙΩΝ. ποῖον τοῦτον;

ΣΩ. ὃν Ἀθηναῖοι πολλάκις ἑαυτῶν στρατηγὸν ἤρηνται ξένον ὄντα· καὶ Φανοσθένη τὸν Ἄνδριον καὶ Ἡρακλείδην τὸν Κλαζομένιον, οὓς ἦδε ἡ πόλις ξένους ὄντας, ἐνδειξαμένους ὅτι ἄξιοι λόγου εἰσί, καὶ εἰς στρατηγίας καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἀρχὰς ἄγει· Ἴωνα δ' ἄρα τὸν Ἐφέσιον οὐχ αἰρήσεται στρατηγὸν καὶ τιμήσει, ἐὰν δοκῇ ἄξιος λόγου εἶναι;

Ion: For vår by, Sokrates, er styrt av deres ledere og generaler og har ikke behov for en general, mens deres, og Lakedaimonernes, by ville ikke velge meg til general; for dere mener at dere selv er tilstrekkelige.

Sokrates: Kjære Ion, kjenner du ikke til Apollodoros fra Kyzikos?

⁵³ McKay s.8, Chantraine s. 129, 154

⁵⁴ Rijksbaron side 35 note 4

⁵⁵ McKay s.9, Chantraine, s. 165

Ion: Hvem er det?

Sokrates: Han som Athenerne mange ganger har valgt seg som general, selv om han er utlending. Og Phanosthenes fra Andros, og Herakleides fra Klazomenai, som denne byen har innsatt i både generalembedet og andre embeder, selv om de er utlendinger, fordi de har vist at de er nevneverdige mennesker. Og skulle så ikke byen velge Ion fra Efesos til general og ære ham, hvis han viser seg å være en nevneverdig mann?

Understreket tekst sitert hos Chantraine, McKay siterer mer for å få fram at det er en egenskap hos Athenerne som illustreres, nemlig at de er åpne for å velge utlendinger som generaler hvis de har gjort seg fortjent til det. Han påpeker også at *πολλάκις* gjør det vanskelig å tolke dette som en objektsresultativ.

Pindar, Isth.4.35-45:⁵⁶

ἴστε μάν
Αἴαντος ἀλκὰν φοίνιον, τὰν ὀψία
ἐν νυκτὶ ταμῶν περὶ ᾧ φασγάνῳ μομφὰν ἔχει
παίδεσσιν Ἑλλάνων ὅσοι Τροίανδ' ἔβαν.

ἀλλ' Ὅμηρός τοι τετίμακεν δι' ἀνθρώπων, ὃς αὐτοῦ
πᾶσαν ὀρθώσας ἀρετὰν κατὰ ῥάβδον ἔφρασεν
θεσπεσίων ἐπέων λοιποῖς ἀθύρειν.
τοῦτο γὰρ ἀθάνατον φωνᾷεν ἔρπει,
εἴ τις εὖ εἶπη τι καὶ πάγκαρτον ἐπὶ χθόνα καὶ διὰ πόντον βέβακεν
ἐργμάτων ἀκτὶς καλῶν ἄσβεστος αἰεὶ.

προφρόνων Μοισᾶν τύχοιμεν, κείνον ἄψαι πυρσὸν ὕμνων
καὶ Μελίσσῳ, παγκρατίου στεφάνωμ' ἐπάξιον,
ἔρνεϊ Τελεσιάδα.

Dere kjenner godt til Aias' blodige mot, som han strakk seg i "rundt" sverdet og gjorde seg skyldig for hellenernes sønner, de som dro til Troja.

Men Homer har æret ham gjennom menneskeheten, han som reiste opp alle hans heldedåder og befalte de senere å synge med en stav av guddommelige ord. For dette beveger seg guddommelig lydende, om noen sier noe godt; og en for alltid usluttelig stråle av edle gjerninger har beveget seg på den fruktbare jord og over havet.

Måtte jeg finne de velvillige muser, for å sette ild i en slik flamme av hymner også for Melissos, Telesiadas' pode, en verdig seierspris for bryting.

Understreket tekst hos Chantraine. Nok en gang siterer McKay mer, og konteksten viser at det er dikterens rolle i å skape noens rykte som er tekstens tema. McKay mener derfor at det er subjektets (Homers) tilstand og ikke objektets (Ajas') som uttrykkes her.

---

⁵⁶ McKay s. 10, Chantraine s. 122

”Chantraine has been misled here partly at least by his insistence on the present reference of the perfect. Homer, he seems to argue, was not still alive when Pindar wrote, but the fame of Ajax was: therefore the state could only be that of the object, even though it was unexpressed at this point. But the survival of Homer in the flesh is irrelevant. His reputation has survived, and this is a use of the perfect to express a state of reputation which is perhaps more clearly illustrated by some later passages quoted by Chantraine and Mihevc as evidence of the breakdown of the perfect in one way or another – more clearly because the verb concerned does not involve the sense of reputation in itself.”

Mer relevant enn “the present reference”, i denne sammenhengen, er det at i disse eksemplene kan man fortsatt fortolke perfektum som resultativ hvis man vektlegger objektet, men hvis man fastholder at det er subjektet som utløser perfektum, så må man samtidig tolke ”resultativ” i en videre forstand. Dermed passer McKays fortolkning inn i det McCoard kaller ”Current Relevance”-teorien.

Men Chantraine har også noen slike fortolkninger, blant annet hos talerne, som ofte bruker perfektum når de vil fremheve en ”tilstand av skyld” eller lignende.

Demosthenes 18.117:⁵⁷

ἦρχον· καὶ δέδωκα γ’ εὐθύνας ἐκείνων, οὐχ ὧν ἐπέδωκα

Jeg innehadde embeder; og jeg har framstilt meg for granskning i forbindelse med disse, men ikke i forbindelse med de donasjoner jeg ga.

Her er det ikke mulig å tolke resultativt verken i forhold til subjekt eller objekt, men relevansen av den tidligere hendelsen blir fremhevet med bruken av perfektum. Chantraine hevder at perfektum uthever resultatet, men på en måte som bare fremheves av konteksten⁵⁸, og at klassisk attisk mister sitt grammatiske skille mellom perfektum og aorist.⁵⁹

Til tross for at både Chantraine og McKay gjør mye ut av å framheve perfektums aspektuelle verdi, ser vi altså at de begge også må ses som representanter for Current Relevance-teorien.

I artikkelen “Tense in Time: The Greek Perfect” er den greske perfektum i klassisk og etterklassisk tid (dvs. fra 500 f.Kr. til 600 e.Kr.) forsøkt analysert som Extended Now. De skisserer utviklingen i gresk perfektum fra homerisk til bysantinsk tid slik:

---

⁵⁷ Chantraine s. 175

⁵⁸ ”Chez Aristophane, le parfait s’emploie pour insister sur le resultat. Mais cet usage est très souple, dans chaque exemple la nuance est différente, et c’est dans le contexte seulement qu’elle apparaît bien”. S.175

⁵⁹ ”En attique la langue tend à ne plus séparer les deux temps par une opposition seulement *grammaticale*.”

- Arkaisk tid: (700-500 f.Kr.) Perfektum som resultativt aspekt ("stativiser"). Også intensiverende bruk, som forsvinner i klassisk tid. De to typene ikke relatert.
- Klassisk tid: (500-300 f.Kr.) Det er fortsatt mulig å se perfektum som resultativ, men noen former passer ikke inn – en Extended Now-analyse vil derfor dekke bedre alle former. Det fins mange eksempler på eksperiensielle perfektum, noen få eksempler på fortidige. Blanding av "stativiser" og tempus.
- Hellenistisk-romersk tid: (300 f.Kr.-600 e.Kr.) Extended Now er hovedbetydning. Fortidig betydning blir mer og mer vanlig. Ikke-aktiv, intransitiv perfektum får større betydning, spesielt perfektum partisipp.
- Bysantinsk tid: (600-1450 e.Kr.) Morfologiske endringer gjør perfektum og aorist likere i form, betydningen forveksles og syntetisk aorist forsvinner til slutt. Perifrastiske perfektumformer tar over.

Gerö/Stechow mener at denne gir et mer enhetlig bilde av perfektum, at alle bruksområder kan forklares ut fra en enkelt teori, i motsetning til Chantraine, som mener at perfektum kunne brukes både resultativt og fortidig i ca. 600 år, fra Platon på 300-tallet f.Kr. til ca. 200 e.Kr.

I analysen av perfektumbruk hos mine forfattere, som vi nå skal bevege oss over til, har jeg primært lagt vekt på å finne ut om verbalhandlingen medfører en tilstand som fortsatt eksisterer på ytringstidspunktet (det vil si, om den kan kalles resultativ), og hvis ikke, om den kan sies å ha en annen type tilknytning til ytringstidspunktet, og i så fall, hvilken type, og følgelig også om den kan sies å være nåtidig eller om den er fortidig.

Vi har også sett at tidsadverbialer er viktige i teorier om perfektum, og vi skal derfor også merke oss disse når de forekommer (det er dessverre ikke så ofte).

4 Analyse

4.1 Herodot

Hos Herodot kan perfektum nesten alltid tolkes som resultativ.

I ca halvparten av tilfellene har han personer som subjekt, svært ofte for å betegne herkomst:

1.125.4:

τούτων Πασαργάδαι εἰσὶ ἄριστοι, ἐν τοῖσι καὶ Ἀχαιμενίδαι εἰσὶ φρήτηρ, ἔνθεν οἱ βασιλέες οἱ Περσεῖδαι γεγόνασι.

Pasargadene er de gjeveste av disse - blant disse er også den Achaimenidiske slekten, som er opphav til de persiske kongene ("hvorfra de persiske kongene har oppstått")

Om steder:

2.108.3:

ἀπὸ γὰρ τούτου τοῦ χρόνου Αἴγυπτος ἐοῦσα πεδιάς πᾶσα ἄνιππος καὶ ἀναμάξευτος γέγονε.

Fra denne tiden av har Egypt, selv om det er helt flatt, vært uframkombart med hest og med vogn

Han bruker det også når han refererer til seg selv som forfatter:

7.171.1:

ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ Ῥηγίνους τε καὶ Ταραντίνους τοῦ λόγου μοι παρενθήκη γέγονε

Men dette som angår reginerne og tarantinerne har blitt en digresjon i fortellingen min

Spesielt bruker han dette i uttrykk som betegner bevissthet om noe:

2.146.2:

δῆλα ὧν μοι γέγονε ὅτι ὕστερον ἐπέθοντο οἱ Ἕλληγες τούτων τὰ οὐνόματα ἢ τὰ τῶν ἄλλων θεῶν

Det har blitt klart for meg at grekerne lærte navnene til disse gudene senere enn de til de andre gudene

Dette er uttrykkene han bruker: δῆλά μοι γέγονε⁶⁰, θῶμά μοι γέγονε⁶¹, μνηστis γέγονε⁶², μαρτύριόν μοι γέγονε⁶³

Krösus til Kyros:

1.207.1:

ἽΩ βασιλεῦ, εἶπον μὲν καὶ πρότερόν τοι [ὅτι] ἐπεὶ με Ζεὺς ἔδωκέ τοι, τὸ ἄν ὀρῶ σφάλμα ἐδὸν οἴκῳ τῷ σῷ, κατὰ δύνάμιν ἀποτρέψειν. τὰ δέ μοι παθήματα ἐόντα ἀχάρिता μαθήματα γέγονε.

Konge, jeg fortalte deg også tidligere, da Zevs ga meg til deg, at jeg ville avverge feil ved ditt hjem etter beste evne. Det som har skjedd meg, selv om det har vært ubehagelig, har blitt til kunnskap.

Det følgende avsnitt er hentet fra beskrivelsen av slaget ved Plataia. Herodot har tidligere fortalt oss at de to hærene sto på hver sin side av elva i mange dager, og begge nølte med å angripe på grunn av dårlige omen. Pausanias, den spartanske hærføreren, la etter en tid planer for å trekke seg tilbake til et annet sted i løpet av natta, men dette gikk ikke helt som planlagt, for noen avdelinger la av gårde uten ordre (og det er de som i dette avsnittet befinner seg ved Heratempellet), mens en stor del av hæren fortsatt var ved elva når morgenen kom og perserne bestemte seg for å blåse i dårlige omen og gå til angrep. De blir så slått tilbake av Pausanias' hær, og rømmer inn i en befestning. Dette var det som skjedde mellom perserne og spartanerne, får vi vite. Så kommer beretningen om den persiske hærføreren Artabazos som la på flukt uten å ha deltatt i kamphandlinger i det hele tatt, og så, i dette avsnittet, kommer vi tilbake til utbryterne ved Heratempellet, som ikke har vært i kontakt med hovedstyrken siden før kamphandlingene startet.

9.69.1:

ἐν δὲ τούτῳ τῷ γινομένῳ φόβῳ ἀγγέλλεται τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι τοῖσι τεταγμένοισι περὶ τὸ Ἑραιοῖον καὶ ἀπογενομένοισι τῆς μάχης, ὅτι μάχη τε γέγονε καὶ νικῶεν οἱ μετὰ Πausανίῳ· οἱ δὲ ἀκούσαντες ταῦτα, οὐδένα κόσμον ταχθέντες, οἱ μὲν ἀμφὶ Κορινθίους ἐτράποντο διὰ τῆς ὑπώρεως καὶ τῶν κολωνῶν τὴν φέρουσαν ἄνω ἰθὺ τοῦ ἱεροῦ τῆς Δήμητρος, οἱ δὲ ἀμφὶ Μεγαρέας τε καὶ Φλειασίους διὰ τοῦ πεδίου τὴν λειοτάτην τῶν ὁδῶν. ἐπεῖτε δὲ ἀγχοῦ τῶν πολεμίων ἐγίνοντο οἱ Μεγαρέες καὶ Φλειάσιοι

---

⁶⁰ Også i 3.35.4 (δηλα τοι γεγονε) og 7.238.2

⁶¹ 7.153.4

⁶² 7.158.3

⁶³ 7.221.1

Mens denne flukten pågikk, ble det meldt til de andre grekerne, de som hadde tatt stand ved Heratempellet og borte fra slaget, at (kampen var i gang)(at kampen var ferdig) og at Pausanias sine folk var (i ferd med å vinne)(var seirende). Når de hørte dette, la de av gårde i full uorden, idet de som var med korinterne vendte seg mot veien som går ved foten av fjellet og over høydene rett til Demetertempellet, mens de som var med megarerne og fleiasierne tok den flatere veien over sletta. Idet megarerne og fleiasierne kom nær fienden

Ut ifra de eksemplene på perfektumbruk hos Herodot til nå, hvor subjektet fortsatt er i eksistens, skulle man tro at dette betyr at slaget har begynt. Men ikke alle er enige:

“a battle has taken place, Pausanias and his men being victorious”. [...] The present optative here is remarkable: even in this context, with the antecedent perfect, it could hardly be imperfect (γέγωνε can hardly mean merely “has begun”)⁶⁴

Videre:

“This notice at first sight suggests that they are going to the help of Pausanias in the position of the Lakedaimonians as described in cc. 56, 57 supra. But Pausanias is ex hypothesi already victorious, and does not need their assistance”

En annen kommentar⁶⁵ gir den samme tolkningen av perfektumformen og påpeker at denne bruken av νικάω er vanlig, for eksempel i 9.76.1:

ἐπειδὴ ἔμαθε ἀπολωλότας τοὺς Πέρσας καὶ νικῶντας τοὺς Ἕλληνας
Etter at hun fant ut at perserne var slått og hellenerne seirende

Konteksten gjør det ikke klart hva som er den riktige fortolkningen. Men hvis vi sammenligner med dette:

9.46.3

ἐν νόῳ ἐγένετο εἰπεῖν ταῦτα τὰ περ ὑμεῖς φθάντες προφέρετε· ἀλλὰ γὰρ ἀρρωδέομεν μὴ ὑμῖν οὐκ ἠδέες γένωνται οἱ λόγοι. ἐπεὶ δ' ὄν αυτοὶ ἐμνήσθητε, καὶ ἠδομένοισι ἡμῖν οἱ λόγοι γεγόνασι καὶ ἔτοιμοί εἰμεν ποιέειν ταῦτα

Vi har hatt i tankene å foreslå nettopp dette som dere nå bringer opp, men vi fryktet at forslaget ikke skulle tiltale dere. Men siden dere nå selv har foreslått det, er forslaget tiltalende for oss og vi er klare til å utføre det.

Her er det opplagt at subjektet ikke har noen fortsatt eksistens.

⁶⁴ Macan

⁶⁵ Flower/Marincola

Når Herodot bruker tidsadverbialer med perfektum, har de betydningen ”nå” eller ”fra da av (og til nå)”, hvor begge innebærer nåtidighet, men sistnevnte kan sies å innebære en noe økt fokus på den fortidige hendelsen

Dette er et ofte sitert tekststed hos Herodot:

1.5.4:

τὰ γὰρ τὸ πάλαι μεγάλα ἦν, τὰ πολλὰ αὐτῶν σμικρὰ γέγονε, τὰ δὲ ἐπ' ἐμεῦ ἦν
μεγάλα, πρότερον ἦν σμικρὰ

*For de [byene] som før var store, de fleste av dem har (nå) blitt små, mens de som på
min tid var store, var tidligere små*

Vi ser her at han tidsbestemmer alle tre ledd hvor han bruker imperfektum, men ikke det hvor han bruker perfektum.

Resultativ	Fortidig med nåtidig relevans
36	2

4.2 Thukydid

Hos Thukydid er det fortsatt hovedsaklig snakk om resultativ perfektum. Nesten alle forekommer i direkte tale (10 av 12 – dessuten en i indirekte tale). I motsetning til hos Herodot, kommer perfektum hos Thukydid nesten alltid sammen med en følge/konsekvens av den endrede situasjonen.

1.86.2:

καίτοι εἰ πρὸς τοὺς Μήδους ἐγένοντο ἀγαθοὶ τότε, πρὸς δ' ἡμᾶς κακοὶ νῦν,
διπλασίας ζημίας ἄξιοί εἰσιν, ὅτι ἀντ' ἀγαθῶν κακοὶ γεγένηνται

*Og likevel – hvis de var gode (=handlet bra) mot perserne den gangen, og nå er
dårlige (=handler dårlig) mot oss, fortjener de dobbel straff, siden de har gått fra å
være gode til å bli dårlige*

I logisk sekvens: de var gode – de har blitt dårlige – derfor fortjener de straff

Innledningen til Perikles' første tale til folkeforsamlingen:

2.60.1:

καὶ προσδεχομένων μοι τὰ τῆς ὀργῆς ὑμῶν ἕς με γεγένηται (αἰσθάνομαι γὰρ τὰς αἰτίας) καὶ ἐκκλησίαν τούτου ἕνεκα ξυνήγαγον, ὅπως ὑπομνήσω καὶ μέμψωμαι εἴ τι μὴ ὀρθῶς ἢ εμοὶ χαλεπαίνετε ἢ ταῖς ξυμφοραῖς εἴκετε

Det sinne hos dere som har oppstått mot meg har ikke kommet uventet (for jeg kjenner anklagene), og jeg har kalt inn forsamlingen på grunn av dette, slik at jeg kan minne dere på noen ting og kritisere dere om dere er sinte på meg eller bukker under for skjebnen på grunn av noe som ikke er riktig.

”Dere er sinte” – ”derfor har jeg kalt inn folkeforsamlingen”

Men dette er et tilfelle av ikke-resultativ bruk:

3.116.2

λέγεται δὲ πεντηκοστῷ ἔτει ῥυῆναι τοῦτο μετὰ τὸ πρότερον ῥεῦμα, τὸ δὲ ζύμπαν τρις γεγενῆσθαι τὸ ῥεῦμα ἀφ’ οὗ Σικελία ὑπὸ Ἑλλήνων οἰκεῖται

Det sies at dette utbruddet kom femti år etter det forrige, og at det totalt har vært tre utbrudd fra den tid da Sicilia ble bebodd av grekere

Dette må heller kalles en iterativ eller eksperiensiell bruk av perfektum.

Hos Thukydide har vi et tilfelle av at en perfektum avgrenses adverbialt til fortid:

Bakgrunnen for denne talen er at spartanerne i lengre tid har beleiret Plataia, og idet de så at de var i ferd med å bukke under, tilbød de en frivillig overgivelse, mot at det skulle holdes en rettssak hvor de skyldige skulle dømmes på rettferdig vis. Dette ble akseptert, og når rettssaken kom i gang, ble plataianerne bedt om å fortelle om de noen gang hadde gjort noe godt for spartanerne i denne krigen (3.52.4: εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς συμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷ καθεστῶτι ἀγαθόν [τι] εἰργασμένοι εἰσίν). Plataianerne sikrer seg retten til å gi et langt svar før de gir seg i kast med dette.

3.54.3:

τὰ δ’ ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ πρὸς τὸν Μῆδον ἀγαθοὶ γεγενήμεθα

Vi har vært ”gode” med hensyn til (våre gjerninger) i fredstiden og i perserkrigen

Det er nevnt to perioder, og av spartanernes spørsmål framgår det dessuten at det er snakk om handlinger som viser ”godhet” heller enn ”det å være god”. Man kan derfor også se på denne som en iterativ (eller eksperiensiell).

Konteksten gjør det imidlertid klart at vi ikke kan kalle dette en fortidig bruk av perfektum (i hvert fall ikke med sikkerhet). For hvis man ser på talen som helhet, blir det klart at taleren er ute etter å vise at plataianerne alltid, også i denne krigen, har handlet på en god måte, men at de ikke har handlet godt *mot spartanerne*, fordi spartanerne selv har sørget for at de i denne krigen har vært fiender. Deres gode handlinger har derfor i den nåværende krigen vært til støtte for athenerne, ettersom det er de som har gjort seg fortjent til dem.

Dette er den eneste tidsspesifiserte forekomst av γέγονα hos Thukydide.

Resultativ	Fortidig med nåtidig relevans	Universal iterativ
6	4	2

4.3 Xenophon

Alle forekommer i direkte tale. De fleste gir mulighet for resultativ fortolkning.

2.3.47

σὺ γὰρ δὴ ἐν μὲν τῇ δημοκρατίᾳ πάντων μισοδημότατος ἐνομίζου, ἐν δὲ τῇ αριστοκρατίᾳ πάντων μισοχρηστότατος γεγένησαι

For du som jo ble ansett som den største folkefiende av alle under demokratiet, du har under aristokratiet blitt den største fiende av de beste menn

4.1.7

καὶ ἐγὼ μὲν, ἔφη, ἐπεὶ φίλος ἡμῖν γεγένησαι, συμβουλεύοιμ' ἄν σοι τὴν παῖδα ἄγεσθαι γυναῖκα

Siden du er blitt vår venn, sa han, ville jeg også råde deg til å ta datteren til kone

Men vi har også her tilfeller som ikke tillater resultativ tolkning, men heller iterativ eller eksperiensiell.

1.1.28

οἱ δ' οὐκ ἔφασαν δεῖν στασιάζειν πρὸς τὴν ἑαυτῶν πόλιν· εἰ δέ τις ἐπικαλοῖη τι αὐτοῖς, λόγον ἔφασαν χρῆναι δίδοναι, μεμνημένους ὅσας τε ναυμαχίας αὐτοὶ καθ' αὐτοὺς νενικήκατε καὶ ναῦς εἰλήφατε, ὅσα τε μετὰ τῶν ἄλλων ἀήττητοι γεγόνατε ἡμῶν ἡγουμένων

De sa at de ikke burde gjøre opprør mot sin egen bystat; men hvis noen hadde noe å anklage dem for, burde de tillate dem en tale, sa de, "i det dere bærer i minne hvor

mange sjøslag dere har vunnet på egen hånd og hvor mange skip dere har tatt, og hvor mange ganger dere har vært uovervinnelige når dere har kjempet sammen med andre under vår ledelse ...”

2.4.20

ἄνδρες πολῖται, τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε; ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς κακὸν μὲν οὐδὲν πάποτε ἐποιήσαμεν, μετεσχῆκαμεν δὲ ὑμῖν καὶ ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων καὶ θυσιῶν καὶ ἑορτῶν τῶν καλλίστων καὶ συγχορευταὶ καὶ συμφοιτηταὶ γεγενήμεθα καὶ συστρατιῶται, καὶ πολλὰ μεθ’ ὑμῶν κεκινδυνεύκαμεν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καὶ ἐλευθερίας

”Kjære borgere, hvorfor driver dere oss ut? Hvorfor ønsker dere å drepe oss? For vi har aldri gjort dere noe vondt, derimot har vi delt med dere de høytideligste ritualer og ofringer og de flotteste fester, og vi har vært i kor og på skole og i hæren sammen, og vi har utsatt oss for mange farer sammen med dere, både til vanns og til lands, for vår felles frelse og frihets skyld.”

Alle tidsadverbialer er i betydningen ”nå”.

Resultativ	iterativ
5	2

4.4 Polyb

Hos Polyb kan fortsatt mange former tolkes som resultative (ca halvparten):

2.37.8:

περὶ δὲ τοῦ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνους καὶ περὶ τῆς Μακεδόνων οἰκίας ἀρμόσει διὰ βραχέων ἀναδραμεῖν τοῖς χρόνοις, ἐπειδὴ περὶ μὲν ταύτην ὀλοσχερῆς ἐπαναίρεσις, περὶ δὲ τοὺς Ἀχαιοὺς, καθάπερ ἐπάνω προεῖπον, παράδοξος αὐξήσις καὶ συμφρόνησις ἐν τοῖς καθ’ ἡμᾶς καιροῖς γέγονε

Men når det gjelder det achaiiske folk og det makedonske kongehuset, vil det være på sin plass å kort gå tilbake i tid, ettersom sistnevnte har opplevd en total tilintetgjørelse, mens når det gjelder achaierne, som jeg nevnte ovenfor, har det oppstått en uventet vekst og politisk union i vår tid.

3.22.3:

τηλικαύτη γὰρ ἡ διαφορὰ γέγονε τῆς διαλέκτου καὶ παρὰ Ῥωμαίοις τῆς νῦν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ὥστε τοὺς συνετωτάτους ἔνια μὲν ἐξ ἐπιστάσεως διευκρινεῖν

Så stor har forskjellen blitt mellom nåtidens romerske dialekt og den gamle, at de dyktigste folk etter mye arbeid knapt klarer å tyde den godt

Generisk:

5.75.2

ὁ δὴ καὶ πολλοῖς καὶ πολλαῖς ἤδη παραίτιον γέγονε τῆς ἀπωλείας

Dette har allerede vært medvirkende til undergang for mange ved mange anledninger

Med nektelser, i betydningen at det aldri har skjedd før (universal iterativ):

6.50.2

καὶ τοῖς γε τοῦτο τὸ τέλος ἀποδεχομένοις τῆς πολιτείας συγχωρητέον ὡς οὐτ' ἔστιν οὔτε γέγονεν οὐδὲν αἰρετώτερον τοῦ Λακωνικοῦ καταστήματος καὶ συντάγματος

Og man må jo si seg enig med de som mener at dette er målet med en statsforfatning i at det eksisterer ikke, og har aldri eksistert, noen som er å foretrekke framfor den lakonske forfatning

Eller i retoriske spørsmål med samme betydning:

2.61.11:

προείλαντο στέρεσθαι χώρας, τάφων, ἱερῶν, πατρίδος, τῶν ὑπαρχόντων, ἀπάντων συλλήβδην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀναγκαιοτάτων, χάριν τοῦ μὴ προδοῦναι τὴν πρὸς τοὺς συμμαχοὺς πίστιν. οὐ τί κάλλιον ἔργον ἢ γέγονεν ἢ γένοιτ' ἄν;

de foretrakk å miste landet, gravene, helligdommene, fedrelandet, eiendelene, kort sagt alt som er mest nødvendig for mennesker, framfor å ikke forråde sine alliertes tillit. Hvilken vakrere gjerning har noen gang blitt gjort, eller vil noen gang bli gjort?

Følgende eksempler kan ikke strengt tatt tolkes som resultative, og kan dermed kanskje sies å være fortidige, men de har likevel en nåtidig relevans:

1.32.2:

ὅς διακούσας τὸ γεγονὸς ἐλάττωμα καὶ πῶς καὶ τίνι τρόπῳ γέγονεν, καὶ συνθεωρήσας τὰς τε λοιπὰς παρασκευὰς τῶν Καρχηδονίων καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἰπέων καὶ τῶν ἐλεφάντων, παραυτίκα συνελογίσαστο καὶ πρὸς τοὺς φίλους ἐνεφάνισε διότι συμβαίνει τοὺς Καρχηδονίους οὐχ ὑπὸ Ῥωμαίων, αὐτοὺς δ' ὑφ' αὐτῶν ἠτῶσθαι διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν ἡγουμένων.

Idet han hørte om det tapet de hadde lidd, og hvordan og på hvilken måte det hadde oppstått, og han hadde fått overblikk over karthaginerne øvrige ressurser og mengden av ryttere og elefanter, kom han straks til den konklusjon, og demonstrerte for sine venner, at karthaginerne hadde blitt påført nederlaget ikke av romerne men av seg selv, på grunn av manglende erfaring hos de som ledet dem.

10.43.3

〈δηλοῦσι γὰρ〉 τίνα μὲν ἄρτι γέγονε, τινὰ δ' ἀκμὴν ἐνεργεῖται, καὶ δυνατόν ἐστι γινώσκειν, ᾧ μέλει, ποτὲ μὲν ἡμερῶν τριῶν ἢ τεττάρων ὁδὸν ἀπέχοντι, ποτὲ δὲ καὶ πλειόνων.

For de viser noe som nylig har skjedd, og noe som i øyeblikket skjer, og det er mulig å vite om det for den som bryr seg om det, om han er tre eller fire dagers reise unna, eller enda mer

De følgende har tilsynelatende ingen spesifikk relevans til nåtiden. Brukes om en persons egenskap eller rolle:

3.9.4:

ἔνιοι γὰρ οὐκ ἐπὶ τὰ λεγόμενα συνεπιστήσαντες, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν τὸν λέγοντα, καὶ λαβόντες ἐν νῶ διότι κατὰ τοὺς καιροὺς ὁ γράφων γέγονε καὶ τοῦ συνεδρίου μετεῖχε τῶν Ῥωμαίων, πᾶν εὐθέως ἡγοῦνται τὸ λεγόμενον ὑπὸ τούτου πιστόν.

For noen legger ikke merke til det som blir sagt men derimot til den som snakker, og idet de tar til seg at forfatteren levde samtidig som begivenhetene og satt i det romerske rådet, mener de umiddelbart at alt som blir sagt av ham er troverdig

12.15.1

καὶ γὰρ οὐδὲ ταῖς κατ' Ἀγαθοκλέους ἔγωγε λοιδορίαις, εἰ καὶ πάντων γέγονεν ἀσεβέστατος, εὐδοκῶ.

Og jeg er heller ikke fornøyd med hans skjellsord om Agathokles, selv om han var den ugudeligste av alle mennesker

Perfektum ser ut til å ha en tendens til å dukke opp oftere i mer hypotetiske sammenhenger. Her i et avsnitt (16.19) hvor Polyb diskuterer troverdigheten av en skildring hos en tidligere historiker (Zenon). Vi ser at når han forteller hva Zenon sier, brukes gjerne presens og imperfektum, men når Polyb stiller spørsmål til teksten som impliserer at den ikke er troverdig, bruker han gjerne perfektum. Her er et utdrag:

Zenon sier:

πρὸς δὲ τούτοις φησὶ τοὺς Αἰτωλῶν ἰππέας δυσχρηστεῖσθαι κατὰ τὸν κίνδυνον διὰ τὴν ἀσυνήθειαν τῆς τῶν θηρίων φαντασίας.

(**presens**, presens/imperfektum)

I tillegg til dette sier han at aitolernes ryttere fikk problemer i kampen fordi de var uvante med synet av dyrene.

Polyb kommenterer:

ἀλλ' οἱ μὲν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ταχθέντες ἐξ ἀρχῆς ἀκέραιοι διέμενον, ὡς αὐτός φησι: τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος τῶν ἰπέων τὸ μερισθὲν ἐπὶ τὸ λαϊὸν ἐπεφεύγει πᾶν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀντίοχον ἠττημένον.

(aorist, **imperfektum**, **presens**, aorist, **imperfektum**, perfektum)

Men de som var oppstilt på høyre side forble intakt fra begynnelsen av, som han selv sier; mens resten av kavaleriet, som var utplassert på venstre side, ble slått og drevet på flukt av Antiochos' menn.

Polyb stiller spørsmål:

ποῖον οὖν μέρος τῶν ἰπέων ἦν κατὰ μέσην τὴν φάλαγγα τὸ τοὺς ἐλέφαντας ἐκπληττόμενον; ποῦ δ' ὁ βασιλεὺς γέγονεν, ἢ τίνα παρέσχηται χρεῖαν ἐν τῇ μάχῃ, τὸ κάλλιστον σύστημα περὶ αὐτὸν ἐσχηκώς καὶ τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἰπέων;

(**imperfektum**, presens/imperfektum, **perfektum**, **perfektum**, perfektum)

Så hvilken del av kavaleriet var det som ble lamslått av elefantene i midten av falanksen? Og hvor var kongen, og hvilken nytte gjorde han for seg i slaget, han som hadde den beste avdeling av ryttere og fotfolk rundt seg?

Polyb kommenterer at Zenon ikke sier noe:

ἀπλῶς γὰρ οὐδὲν εἴρηται περὶ τούτων.

(**perfektum**)

Disse tingene har han ikke uttalt seg om i det hele tatt.

Tilsvarende i dette avsnittet, hvor han også diskuterer tidligere historikers redegjørelse for begivenhetenes gang (og årsaker, i dette tilfellet).

2.58.15:

εἰ δὲ περὶ μόνους γέγονε Μαντινεῖς ἢ διαφορά, φανερόν ὅτι καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ὀργῆς ἀνάγκη διαφέρουσιν γεγονέναι περὶ τούτους.

Hvis forskjellsbehandlingen oppsto bare i forbindelse med mantineerne, er det klart at også årsaken til sinnet må ha vært forskjellig i forbindelse med disse

Eksemplene over viser eksempler på alle typer tidsadverbialer jeg har kommet over hos ham i forbindelse med perfektum. Han bruker ofte ἤδη i de ”gnomiske” uttrykkene, νῦν eller tilsvarende iblant, ἄρτι en gang og κατὰ τοὺς καιροῖς en gang. Det sistnevnte fortidige uttrykket brukes med en perfektum som også klart er fortidig i betydning.

Resultativ	Iterativ	Universal iterativ	Generisk	Fortid med nåtidig relevans	Fortid (beskrivende)	”betvilende”
29	2	5	6	6	5	3

4.5 Dionysios

Eksempel på resultativ:

3.11.5:

μεγάλη τε ἡμῶν ἢ πόλις ἐκ μικρᾶς καὶ φοβερὰ τοῖς περιοίκοις ἐξ ἐυκαταφρονήτου διὰ ταύτην τὴν φιλανθρωπίαν γέγονε

Ved hjelp av denne humane innstilling har vår by blitt stor fra å være liten og den har blitt fryktet blant våre naboer fra å være foraktet

Fortidig, beskrivende:

13.10.1

Λοκόμων τις Τυρρηγῶν ἡγεμῶν μέλλων τελευτᾶν τὸν βίον ἀνδρὶ πιστῷ Ἄρροντι ὄνομα παρακατέθετο τὸν υἱὸν ἐπιτροπεύειν. τελευτήσαντος δὲ τοῦ Τυρρηνοῦ παραλαβὼν τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ παιδίου ὁ Ἄρρων ἐπιμελὴς καὶ δίκαιος γέγονε τῆς πίστεως φύλαξ, καὶ εἰς ἄνδρας ἔλθοντι πᾶσαν ἀπέδειξε τῷ παιδί τὴν καταλειφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ πατρὸς οὐσίαν.

En viss Lokomon, hersker over tyrrenene, idet han var i ferd med å avslutte livet, betrodde oppfostringen av sin sønn til en betrodd man ved navn Arron. Og i det tyrrenen døde, overtok Arron omsorgen for barnet og ble en omhyggelig og rettferdig vokter av tilliten, og idet gutten trådte inn i mennenes rekke, presenterte han ham med hele den eiendom som ble etterlatt av hans far.

Universell iterativ (kunne også tolkes som fortidig beskrivende):

13.3.2

άλούσης δὲ τῆς πόλεως ἀπέστειλε τῶν ἰπέων τοὺς ἐπιφανεστάτους ἀρουμένους ἐκ τῶν βάρων τὸ ἔδος· ὡς δὲ παρήλθον οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν νεῶν καὶ τις ἐξ αὐτῶν, εἴτε μετὰ παιδιᾶς καὶ γέλωτος εἴτε οἰωνοῦ δεόμενος, εἰ βούλοιο μετελθεῖν εἰς Ἱώμην ἢ θεός, ἤρετο, φωνῆ γεγωνῶ τὸ ξόανον ἐφθέγγετο ὅτι βούλεται. τοῦτο καὶ δις γέγονεν· ἀπιστοῦντες γὰρ οἱ νεανίσκοι, εἰ τὸ ξόανον ἦν τὸ φθεγξάμενον, πάλιν ἤροντο τὸ αὐτὸ καὶ τὴν αὐτὴν φωνὴν ἤκουσαν.

Da byen var tatt, sendte han de mest fremragende av sine ryttere for å løfte statuen av muren. Og når de utsendte kom til tempelet og en av dem, enten som en spøk, eller fordi han trengte et tegn, spurte om gudinnen ønsket å flytte til Roma, svarte statuen med tydelig stemme at det ønsket hun. Dette skjedde to ganger – for ettersom de unge

mennene var i tvil om det var statuen som hadde snakket, spurte de om det samme igjen og hørte igjen den samme stemmen.

Universell iterativ:

14.11.1

ἐν Ῥώμῃ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα σημεῖα θεόπεμπτα γέγονε, μέγιστον δ' ἀπάντων τόδε·

I Roma oppsto også mange andre gudesendte tegn, men det største av alle var dette

Dionysios' historie er fullstendig overlevert til og med bok 11, mens bok 12-20 har vi kun i utdrag. Den største kilden til disse utdragene er en samling utdrag (de såkalte *Excerpta Constantiniana*) av diverse historikere, laget på oppdrag av Keiser Konstantin Porphyrogenitos på 900-tallet, men en annen omfattende kilde er manuskriptet Ambrosianus Q 13 sup., som Cary⁶⁶ dessverre ikke sier så mye om, men det ser ut til å være en epitome. 13.13.2, 13.10.1 og 14.11.1 kommer fra Ambrosianus-manuskriptet, mens 19.15.2 kommer fra *Excerpta Constantiniana*. Det betyr at i bok 1-11, hvor vi har den fullstendige teksten, er samtlige perfektum resultative, mens fra disse utdragene har vi en resultativ og 4 andre typer perfektum. Denne pussige fordelingen gjør at man må spørre seg om de ikke-resultative formene faktisk stammer fra Dionysios. Spørsmålet krever nøyere undersøkelser av disse manuskriptene, og jeg kan derfor ikke besvare det her.

Når det gjelder bruk av tidsadverbialer, er det i bok 1-11 brukt *ἄνω* og andre uttrykk med tilsvarende betydning, samt uttrykk som betyr "fra da av (til nå)" – med andre ord, de samme typer som hos Herodot. I utdragene er det dessuten brukt *πώποτε*, som hører naturlig sammen med en universal iterativ

Resultativ	Universal iterativ	Fortid beskrivende
31	3	1

4.6 Cassius Dio

Resultativ:

⁶⁶ Innledning til Loeb-utgaven, bind 7

36.25.4:

μη γὰρ ὅτι νέος ἔτ' εἰμὶ λογίζεσθε, μηδ' ὅτι ἔτη τόσα καὶ τόσα γέγονα ἀριθμεῖσθε
Gå ikke ut fra at jeg ennå er ung, og regn ikke ut at jeg har blitt så og så gammel

Universal iterativ:

38.41.1

εἰ δ' ὅτι μήτε ἐξήτασται περὶ τοῦ πολέμου τούτου παρὰ τῆ βουλῆ καὶ παρὰ τῶ δήμῳ
μη ἐψηφίσται, διὰ τοῦτό τις ἦττον οἶεται δεῖν ἡμᾶς προθυμηθῆναι, λογισάσθω τοῦθ',
ὅτι πάντες οἱ πόλεμοι ὅσοι πώποτε γεγόνασιν ἡμῖν, οἱ μὲν ἐκ παρασκευῆς καὶ
προεπαγγέλλεως οἱ δὲ καὶ ἐπὶ καιροῦ συμβεβήκασιν.

Hvis noen tror, fordi det ikke er gjort undersøkelser i rådet om denne krigen og det ikke har vært en avstemning i folkeforsamlingen, at vi på grunn av dette bør være mindre ivrige, så tenk over dette, at av alle de kriger som noen gang har skjedd oss, har noen oppstått etter utrustning og tidligere bekjentgjørelse, mens andre har skjedd i øyeblikket.

Fortid med nåtidig relevans:

45.25.4

καὶ γὰρ οὐδὲ ἐπὶ τούτων μόνων τοιοῦτος γέγονεν ὅποιον αὐτὸν ἴστε καὶ ἐοράκατε,
ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων ἀπλῶς ὅσα πώποτε πρὸς τὰ κοινὰ προσελθὼν πέπραχε.

For det er ikke bare i disse situasjonene han har oppført seg slik som dere vet og har sett at han er, men i absolutt alle situasjoner han har handlet i siden han gikk inn i det offentlige liv.

53.19.6

πλεῖστοι δ' ὅσοι οὐδ' ἀκούουσι τὴν ἀρχὴν ὅτι γέγονεν

De fleste er de som til å begynne med ikke hører at det har skjedd

Beskrivende fortid:

69.18.1

γεγόνασι δὲ καὶ ἄλλοι τότε ἄριστοι ἄνδρες, ὧν ἐπιφανέστατοι Τούρβων τε καὶ
Σίμιλις ἦσθην

Det var også mange andre utmerkede menn på den tiden, og de mest nevneverdige av dem var Turbo og Similis

Hos Cassius Dio har vi også bare deler av teksten i fullstendig form, nemlig bok 36-60. Den øvrige teksten er basert på utdrag (i stor grad fra det samme verket ("Excerpta

Constantiniana”) som mange av utdragene hos Dionysios kommer fra), dessuten fra de såkalte epitomene til Zonaras og Xiphilinus, som språklig sett er selvstedige verk, men som innholdsmessig har omfattende lån fra Cassius Dio.⁶⁷

Også her er det typer av perfektum som bare forekommer i utdragene, nemlig de fortidige beskrivende, mens de øvrige typer har god spredning.

Adverbialer: πώποτε, ἀφ’ οὗ, ἤδη, en gang hver.

Resultativ	Fortid med nåtidig relevans	Universal iterativ	Fortid beskrivende (person)	Fortid beskrivende (hendelse)
15	7	3	1	1

4.7 Prokopios

Hos Prokopios er det fortsatt mulig å tolke noen former som resultative, men dette virker noe tilfeldig, spesielt med tanke på at opplagt fortidige former er langt mer vanlig. Her er et eksempel:

8.33.24:

ἐνταῦθά μοι τοῦ λόγου ἔννοια γέγονεν ὄντινα ἡ τύχη διαχλευάζει τὰ ἀνθρώπεια τρόπον

På dette punktet i beretningen slår det meg hvordan skjebnen morer seg på bekostning av menneskeheten

Og et eksempel på fortidig bruk:

8.21.8

ἔννοια Ἰουστινιανῶ βασιλεῖ γέγονεν ὡς οἱ ἄλλοι τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦ ἄρχοντες Ἰωάννου ἐπακούειν ὡς ἤκιστα ἐθελήσουσιν

Det slo Keiser Justinian at de andre lederne i den romerske hæren ikke ville være det minste villige til å adlyde Johannes

⁶⁷ Innledning til Loeb-utgaven, bind 1

Jeg har derfor ikke klassifisert noen av disse som resultative, ettersom jeg tror at nåtidigheten, der hvor den fins, er tilfeldig. Perfektum har, med andre ord, hos Prokopios blitt en fortidig form. Betydningen av en vedvarende tilstand ser likevel ut til å ha holdt seg.

Som hos Polyb, brukes fortidig perfektum ofte om varige tilstander, egenskaper, eller roller hos personer:

2.12.28

ἐπειδὴ τό γράμμα τοῦ Χριστοῦ Αὔγαρος ἔλαβε, κακῶν μὲν ὀλίγω ὕστερον ἀπαθῆς γέγονε, συχνὸν δὲ τῆ ὑγιείᾳ ἐπιβιούς χρόνον ἐτελεύτησεν

Etter at Augaros mottok brevet fra Kristus, ble han fri fra plagene en kort tid senere, og etter å ha levd i sunnhet i lang tid, døde han.

Fortidig perfektum kan også brukes om hendelser. I det følgende eksempelet dreier det seg om pesten som herjet i ”hele verden”, den oppsto (eller man hørte først om den) på et bestemt tidpunkt som Prokopios her oppgir, og den varte i flere år (litt etter dette utdraget får vi vite at den kom til Byzantion året etter).

2.22.1:

ὑπὸ δὲ τοὺς χρόνους τούτους λοιμὸς γέγονεν, ἐξ οὗ δὴ ἅπαντα ὀλίγου ἐδέησε τὰ ἀνθρώπεια ἐξίτηλα εἶναι

På denne tiden oppsto pesten, av hvilken hele menneskeheten nesten gikk under

Men ofte er begivenhetenes varighet kortere. I de følgende eksemplene kan det neppe være snakk om mer enn en dag:

2.25.32

οὐ γὰρ ἀντιτάξασθαι καταλαμβάνουσιν αὐτοὺς ἐθάρσουν Πέρσαις, ἀλλ’ ἐν μόνοις τοῖς τῶν ἵππων ποσὶ τὰς τῆς σωτηρίας ἐλπίδας εἶχον καί, τὸ ζύμπαν εἰπεῖν, τοιαύτη γέγονεν ἡ φυγὴ ὥστε τῶν ἵππων σχεδόν τι αὐτοῖς οὐδεὶς διεβίω, ἀλλ’ ἠνίκα τοῦ δρόμου ἐπαύσαντο, πεσόντες εὐθὺς διεφθάρησαν.

For de hadde ikke mot til å stille seg opp mot perserne hvis disse skulle ta dem igjen, men de holdt alle sine håp om frelse i hestenes føtter, og kort fortalt så ble flukten slik at nesten ingen av hestene overlevde, men når de stoppet å løpe så falt de rett ned og døde.

Også iterativ:

3.12.13

ὕμεῖς δὲ, οἱ πολλάκις μὲν νενικήκατε πολεμίους οὔτε τοῖς σώμασιν ἐλασσομένους καὶ πρὸς ἀνδρίαν ἰκανῶς πεφυκότας, πολλάκις δὲ τῶν ἐναντίων ἐν πείρα γεγένησθε, οὐκ ἀγνοεῖτε, οἶμαι, ὡς μάχονται μὲν ἐξ ἑκατέρας ἀεὶ στρατιᾶς ἄνθρωποι, βραβεύει δὲ ὁ θεὸς ὅπως ποτὲ αὐτῶ δοκεῖ καὶ τὸ τοῦ πολέμου δίδωσι κράτος.

Dere som mange ganger har beseiret fiender som ikke var svakere (enn dere) i kroppen, og som fra naturen var tilstrekkelig utrustet med mot, dere som mange ganger har prøvd dere mot motstandere, dere er ikke ukjente, tror jeg, med at mens det alltid er mennesker som kjemper mot hverandre fra den ene eller andre hær, så er det Gud som dømmer slik han synes best og deler ut seieren i krigen.

Dette er eneste eksempel på iterativ bruk hos Prokopios, og det ligner såpass mye på Xenophons at man ikke kan se bort fra at det er en kopi. ”Universal iterativ”, derimot, er vanlig:

5.24.13

καὶ μὴν καὶ τοῦτο ἐκλογίζεσθαι ὑμᾶς ἄξιον, ὡς Ῥώμην πώποτε πλείω τινὰ χρόνον οὐδὲ μυριάσι πολλαῖς διαφυλάξαι δυνατὸν γέγονε, χώραν τε περιβεβλημένην πολλήν καὶ τῶ μὴ ἐπιθαλασσίαν εἶναι τῶν αναγκαίων ἀποκεκλεισμένην ἀπάντων

Og dette er også verdt deres vurdering, at det aldri har vært mulig å beskytte Roma i lengre tid, heller ikke ved hjelp av mange titusener, ettersom byen er omringet av mye land, og den er utelukket fra alle nødvendigheter fordi den ikke ligger ved havet.

I leddsetning med ἐπεὶ er perfektum alltid ”nåtidig” i forhold til hovedsetningen:

2.11.24

ὁ δὲ Χοσρόης ἄνδρας τῶν ἐν Πέρσαις ἀρίστων διακοσίους ἀπολεξάμενος ἐς τὴν πόλιν εἰσήλασεν. ἐπεὶ δὲ γέγονεν εἴσω πυλῶν, ἐπελάθετο ἐκὼν γε εἶναι τῶν αὐτῶ τε καὶ τοῖς πρέσβεσι ξυγκειμένων, καὶ τὸν ἐπίσκοπον ἐκέλευε δοῦναι οὐ χίλια μόνον ἀργύρου σταθμὰ οὐδὲ τούτων δεκαπλάσια, ἀλλὰ καὶ τὰ κειμήλια ὅσα δὴ ἐνταῦθα ἔτυχε κείμενα, χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρὰ ξύμπαντα, μεγάλα ὑπερφυῶς ὄντα.

Chosroes valgte ut 200 menn av de beste blant perserne, og gikk inn i byen. Da han var kommet innenfor portene, glemte han det som var avtalt mellom ham selv og sendebudene, og befalte biskopen å gi ham ikke bare tusen stathmer sølv, og heller ikke det tidobbelte, men også de kostbarheter som fantes der, alt i gull og sølv og overnaturlig stort.

Prokopios bruker ofte perfektum med tidsadverbialet τότε, eller andre fortidige uttrykk.

Πώποτε brukes også i forbindelse med universaliterative uttrykk, og uttrykk som ”aldri før” eller ”aldri senere”.

Iterativ	Univ. Iter.	Fortid, person	Fortid, objekt	Fortid, hendelse/abstrakt
1	19	69	19	77

4.8 Prokopios og Thukydid

Prokopios bruker enkelte uttrykk veldig ofte, noen av disse er lånt fra Thukydid.

- Thukydid
1.108.1: φόνος ἐγένετο ἀμφοτέρων πολὺς
- Prokopios
1.7.30: φόμος τε Ἀμιδηῶν πολὺς ἐγεγόνει
1.14.41: γέγονε φόμος τῶν βαρβάρων πολὺς⁶⁸

Forekomster av φόμος + γίγνομαι:

	Aorist	Presens	Imperf.	Perf.	Pl.perf.
Thukydid	2	0	0	0	0
Prokopios	0	2	1	10	3

Mens Prokopios altså låner dette uttrykket fra Thukydid ofte, bruker han det aldri i samme tempus.

μάχη + γίγνομαι + ἐν χερσὶ:

- Thukydid
6.70.1: γενομένης δ' ἐν χερσὶ τῆς μάχης
- Prokopios
4.24.10: ἐπειδὴ τάχιστα ἡ μάχη ἐν χερσὶ γίγνεσθαι ἔμελλεν⁶⁹

⁶⁸ Eksempler fra Braun s.43

⁶⁹ Eksempler fra Braun s.42

Uttrykket forekommer hos Thukydide bare den ene gangen (men to ganger med εἰμί), hos Prokopios 5 ganger, dessuten 7 ganger med ἐκ χειρός (tilsynelatende med samme betydning).

μάχη + γίγνομαι + καρτερά:

- Thukydide
4.96.2: τὸ δὲ ἄλλο καρτερᾷ μάχη καὶ ὠθισμῶ ἀσπίδων ξυνεισθίηται
- Prokopios
8.11.54: γίνεται μὲν αὐθις καρτερά τις μάχη καὶ ὠθισμὸς⁷⁰

Uttrykket forekommer aldri hos Thukydide med γίγνομαι (men en gang med εἰμί), hos Prokopios 21 ganger, av disse 2 ganger også med ὠθισμος. I tillegg 3 ganger med ἰσχυρος.

μάχη – γίγνομαι:

	Aorist	Presens	Imperf.	Perf.	Pl.perf.	ἔμελλεν
Thukydide	18	1	1	1	1	0
Prokopios	24	8	1	11	7	1

Her ser det ikke ut ifra tallene som at forskjellen i tempusbruk er like stor, men la oss se litt nærmere på noen eksempler på bruk av aorist. Thukydide bruker aorist nesten alltid, og i alle setningstyper. Prokopios, derimot, bruker aorist stort sett i to typer setninger:

- Partisipp, særlig dobbel genitiv-konstruksjoner, hvor hoved verbet angir utfallet av slaget:

1.13.7:

μάχης δὲ καρτερᾶς γενομένης ἠσσωῶνται Ῥωμαῖοι, φόνος τε αὐτῶν πολὺς γέγονε

Det ble et intenst slag, og Romerne tapte, og mange av dem ble drept

⁷⁰ Eksempler fra Braun s. 43

5.27.20:

ἔνθα δὴ τῆς μάχης οὐκ ἐξ ἀντιπάλου τῆς δυνάμεως ἐκ χειρὸς γενομένης, τῶν Γότθων οἱ μὲν πολλοὶ διεφθάρησαν

Der ble det nærkamp, som ikke var jevnt fordelt i styrke, og de fleste goterne ble drept

6.12.33:

μάχης οὖν καρτερᾶς γενομένης ἑνίκων Ῥωμαῖοι

Det ble et intenst slag, og romerne vant

- I leddsetninger med εἰ, ἡνίκα, ἐπειδὴ

1.21.1:

Ἑρμογένης δὲ τότε, ἐπειδὴ τάχιστα ἢ πρὸς τῷ Εὐφράτῃ μάχῃ ἐγένετο, παρὰ Καβάδην ἐπὶ πρεσβείᾳ ἦκων, ἐπέβαινε οὐδὲν τῆς εἰρήνης περὶ ἧς ἔνεκα ἦλθεν, ἐπεὶ αὐτὸν οἰδαίνοντα ἔτι ἐπὶ Ῥωμαίους εὔρε· διὸ δὴ ἄπρακτος ἀνεχώρησε

Og da, straks etter at slaget ved Eufrat hadde vært, dro Hermogenes til Kabadas for å forhandle, men han oppnådde ingenting med hensyn til freden han var kommet dit for, ettersom han fant ham fortsatt rasende på romerne; derfor dro han tilbake uten å ha utrettet noe.

1.14.17:

διὸ δὴ αὐτοῖς οὐδὲ ξυντεταράχθαι τετύχηκεν, οὐπω εἰς κίνδυνον πολέμου ἐλθοῦσιν. ἦν δέ γε ἡ μάχῃ ἐκ χειρὸς γένηται, ὀρρωδία τε αὐτοῦς καὶ ἀπειρία περιλαβοῦσαι ἐς ἄκοσμίαν τὴν συνήθη, ὡς τὸ εἰκόσ, καταστήσουσι

Derfor ble det også slik at de ikke falt i uorden, for de har ennå ikke kommet til kamphandlinger. Men hvis det kommer til nærkamp, vil frykt og manglende erfaring omfavne dem og sannsynligvis bringe dem til den sedvanlige uorden.

5.18.29:

ἠρίστευσαν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ μαχῇ Ῥωμαῖων μὲν Βελισάριος, Γότθων δὲ Οὐίσανδος Βανδάλαιος, ὃς, ἡνίκα ἡ μάχῃ ἀμφὶ Βελισαρίῳ ἐγένετο, ἐπειδὴ αὐτῷ τὰ πρῶτα ἐπέπεσεν, οὐ πρότερον ἀπέστη ἕως τρισκαίδεκα πληγὰς λαβῶν τῷ σώματι ἔπεσε.

De modigste i dette slaget var Belisarius av romerne, og av goterne Visandus Vandalaris, som, når slaget ble kjempet rundt Belisarius, etter at han først hadde angrepet ham, ikke trakk seg tilbake før han hadde fått tretten skader og falt.

I hovedsetning:

8.20.1:

κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον τῷ τε Οὐάρνων ἔθνεϊ καὶ στρατιώταις νησιώταις οἱ δὴ ἐν νήσῳ τῇ Βριττία καλουμένῃ ᾤκηνται, πόλεμος καὶ μάχῃ ἐγένετο ἐξ αἰτίας τοιαύσδε.

På denne tiden oppsto krig og kamphandlinger mellom det varnisk folk og øysoldatene som bor på øya som kalles Brittia, av følgende årsaker.

Verbet har her en oppsummerende funksjon, mens i de øvrige tilfeller i hovedsetning, hvor teksten er mer narrativ og beskrivende, brukes hovedsakelig perfektum og pluskvamperfektum, men også presens (med fortidig betydning).

1.18.44-45:

οἱ δὲ τὰ νῶτα ἐς τὸν ποταμὸν τρέψαντες, ὅπως μὴ τις αὐτοῖς πρὸς τῶν πολεμίων κύκλωσις γένοιτο, ἐκ τῶν παρόντων τοὺς ἐπιόντας ἠμύνοντο. αὐθὶς τε ἡ μάχη καρτερὰ γέγονε, καίπερ οὐκ ἐξ αντιπάλου τῆς δυνάμεως οὔσα.

Med ryggen vendt mot elva, for å unngå å bli omringet av fienden, forsvarte de seg etter omstendighetene mot de som angrep. Og igjen ble slaget intenst, selv om de ikke var av likeverdige styrke.

1.14.37:

ἐπεὶ δὲ ἅπαντα ἐκατέρους τὰ βέλη ἤδη ἐπιλελοίπει, τοῖς τε δόρασιν ἐς ἀλλήλους ἐχρῶντο καὶ ἡ μάχη ἔτι μᾶλλον ἐκ χειρὸς ἐγεγόνει.

Etter at de allerede hadde brukt opp alle pilene på hverandre, brukte de spyd mot hverandre og kampen kom på enda nærmere hold.

4.3.13-15:

τὸ δὲ δὴ τρίτον ξὺν πᾶσι σχεδὸν τοῖς Βελισαρίου τε δορυφόροις καὶ ὑπασπισταῖς τὸ στρατηγικὸν σημεῖον λαβὼν τὴν ἐσβολὴν ἐποιήσατο ξὺν βοῇ τε καὶ πατάγῳ πολλῶ. τῶν δὲ βαρβάρων ἀνδρείως τε αὐτοὺς ὑφισταμένων καὶ μόνοις χρωμένων τοῖς ξίφεσι, γίνεται μὲν καρτερὰ ἡ μάχη, πίπτουσι δὲ Βανδύλων πολλοὶ τε καὶ ἄριστοι, καὶ Τζάζων αὐτὸς ὁ τοῦ Γελίμερος ἀδελφός. τότε δὲ ἅπαν τὸ Ῥωμαίων στράτευμα ἐκινήθη καὶ τὸν ποταμὸν διαβάντες ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐχώρησαν

Og han tok generalens fane og angrep med nesten alle Belisarius' spydbærere og skjoldbærere for tredje gang, med mye rop og støy. Og ettersom barbarene sto mandig imot dem og benyttet seg bare av sverd, ble kampen intens, og mange høybyrdige vandaler falt, også selveste Tzazon, Gelimers bror. Så satte den romerske hæren seg i bevegelse, og de krysset elva og angrep fienden

5 Vurdering av teorier

5.1 Extended Now

Gerö/Stechow mener altså at perfektum gikk fra å være en resultativ form i homerisk tid, til en Extended Now-perfektum, en utvikling som skjedde gradvis gjennom klassisk tid og var fullført i hellenistisk tid. Jeg vil derfor diskutere denne teorien primært i forhold til Polybs perfektumbruk.

La oss først se på det de kaller eksperiensiell perfektum.

Deres definisjon:

The Experiential Perfect asserts that the subject of the sentence has a certain experience (“I have been to Athens five times”).⁷¹

Hos Polyb er det 13 perfektum som kan klassifiseres som eksperiensielle – de jeg har klassifisert som iterative, universal-iterative, og generiske.

Den generiske typen illustreres av Gerö/Stechow med et eksempel fra Smyth (som kaller den empirisk):

Xenophon, Anabasis 3.1.38:
ἡ δὲ ἀταξία πολλοὺς ἤδη ἀπολώλεκεν.⁷²

Manglende disiplin har allerede ført til undergang for mange

Denne typen formulering krever en omformulering av definisjonen av eksperiensiell perfektum, ettersom ”de som har en erfaring” vanligvis utgjør objektet i setningen.

Alle de tre typene perfektum hos Polyb har det til felles at det dreier seg om gjentatte ganger, eller ingen eller en gang av et ubegrenset antall mulige. Dette skiller dem fra den engelske

---

⁷¹ Side 272

⁷² Smyth §1948

eksperiensielle, som ofte gir uttrykk for en enkelt erfaring – som Comrie sier, ”The experiential perfect indicates that a given situation has held at least once”.⁷³

Vi skal se at dette også gjelder for Gerö/Stechows eksempler på eksperiensielle perfektum:

Platon, Apologien 17cf

καὶ μέντοι καὶ πάνυ, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο ὑμῶν δέομαι καὶ παρίεμαι· ἐὰν διὰ τῶν αὐτῶν λόγων ἀκούητέ μου ἀπολογουμένου, δι’ ὧν περ εἴωθα λέγειν καὶ ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, ἵνα ὑμῶν πολλοὶ ἀκηκόασι, καὶ ἄλλοθι, μήτε θαυμάζωσιν μήτε θορυβεῖν τούτου ἕνεκα.

Og likevel, athenske menn, ber jeg dere om dette: hvis dere hører meg forsvare meg med de samme ord som jeg pleier å si også på markedsplassen ved bankbodene, hvor mange av dere har hørt med, og andre steder, at dere ikke blir forbauset eller roper opp på grunn av dette.

Sokrates pleier å snakke på torget - vi må derfor kunne gå ut fra at ”mange av dere” har hørt ham snakke der mange ganger, selv om det ikke er eksplisitt uttalt – med andre ord, en iterativ perfektum.

Lysias, 1.43

τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, ὃ ἄνδρες· σκέψασθε δὲ παρ’ ὑμῖν αὐτοῖς οὕτως περὶ τούτου τοῦ πράγματος, ζητοῦντες εἴ τις ἐμοὶ καὶ Ἐρατοσθένει ἔχθρα πώποτε γεγένηται πλὴν ταύτης.

Dere har (nå) hørt vitnene, mine herrer – vurder så denne saken for dere selv, og spør dere selv om det noen gang har oppstått noen fiendskap mellom meg og Eratosthenes unntatt denne ene gangen

”Aldri skjedd noen gang (unntatt denne ene)” – universal iterativ. Tilsvarende i Gerö/Stechows eksempel fra Det nye testamentet:

Johannesevangeliet, 1.18

Θεον ουδεις εωρακεν πωποτε

Ingen har noen gang sett Gud

I følgende avsnitt kan også perfektum tolkes iterativt, ettersom det dreier seg om en rekke mennesker som har leid jorda etter hverandre (de er ramset opp i avsnittet før, 7.10)

---

⁷³ Comrie s. 58, også McCoard s. 52-56

Lysias 7.11

φησι δὲ ὁ κατήγορος ἐπὶ Σουνιάδου ἄρχοντος σηκὸν ὑπ' ἐμοῦ ἐκκεκόφθαι. ὑμῖν δὲ μεμαρτυρήκασιν οἱ πρότερον ἐργαζόμενοι καὶ πολλὰ ἔτη παρ' ἐμοῦ μεμισθωμένοι μὴ εἶναι σηκὸν ἐν τῷ χωρίῳ.

Anklageren sier at mens Suniades var arkont ble en trestump tatt opp av meg. Men de som drev jorda tidligere og leide av meg i mange år, har bevitnet for dere at det ikke var noen trestump på jorda.

De påpeker at verbalhandlingen er konkludert før taletidspunktet (det går klart frem av konteksten at de ikke lenger driver jorda). I dette eksempelet har vi imidlertid et partisipp og ikke en finitt form, og partisippet er parallelt til et presens-partisipp like før, som også er fortidig. Den mest naturlige tolkningen her er at presens-partisippet representerer en imperfektum og at perfektum-partisippet representerer en pluskvamperfektum, som dermed kan tolkes som en fortidig resultativ.

Fortidig perfektum:

Gerö/Stechows definisjon:

*The **Perfect of Recent Past** is employed, when one wants to report an event which has just happened (“John has just graduated from college”)*

Hos Polyb finner vi to typer fortidige perfektum, med ”nåtidig” relevans og uten.

Gerö/Stechow gir oss et eksempel på fortidig perfektum (av den første typen):

Demosthenes 21.7:

ὑβρισμαι μὲν ἐγὼ καὶ προπεπηλάκισται τὸ σῶμα τοῦμὸν τότε

Det var jeg som ble forulempet og tråkket ned i søla den gangen

Alt de sier om denne setningen er at den er et eksempel på en fortidig extended now – den blir ikke kommentert videre.

Utdraget er hentet fra en tale hvor Meidias blir anklaget for verbal og fysisk mishandling av taleren mens han opererte som χορηγός i forbindelse med Dionysia-festivalen. Her er et større utdrag:

δέομαι οὖν ὑμῶν ἀπάντων, ὧ ἄνδρες δικασταί, καὶ ἰκετεύω πρῶτον μὲν εὐνοϊκῶς ἀκοῦσαί μου λέγοντος, ἔπειτ', ἐὰν ἐπιδείξω Μειδίαν τουτονὶ μὴ μόνον εἰς ἐμέ, ἀλλὰ καὶ εἰς ὑμᾶς καὶ εἰς τοὺς νόμους καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὑβρικότα, βοηθῆσαι καὶ ἐμοὶ καὶ ὑμῖν αὐτοῖς. καὶ γὰρ οὕτω πῶς ἔχει, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· ὕβρισμαί μὲν ἐγὼ καὶ προπεπηλάκισται τὸ σῶμα τοῦμὸν τότε, ἀγωνιεῖται δὲ καὶ κριθήσεται τὸ πρᾶγμα νυνὶ, πότερον ἐξεῖναι δεῖ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν καὶ εἰς τὸν τυχόνθ' ὑμῶν ἀδεῶς ὑβρίζειν, ἢ μή.

Så jeg ber og bønnfaller dere, mine herrer dommere, først om at dere hører vennlig stemt på det jeg sier, og deretter, hvis jeg klarer å vise at denne Meidias ikke bare har forulempet meg men også dere, og lovene, og alle andre, at dere kommer til assistanse både for meg og dere selv. For det har seg slik, mine herrer athenere: det var jeg som ble forulempet og tråkket ned i søla den gangen, men den saken som skal føres for retten og bedømmes nå, er om han skal tillates å gjøre slike ting, og bekymringsløst forulempe hvem som helst av dere, eller ikke.

Gerö/Stechow poengterer at τότε indikerer at det her er snakk om fortid, men sier altså ikke stort mer. Ifølge Extended Now-teorien kan en ”fortidig” perfektum regnes som nåtid fordi tidsrommet hendelsen skjedde regnes som en del av et ”utvidet nå”. Jeg vil her minne om McCoard: ”extended now: expresses a past event within a time span which is continuous with the present, not differentiated into ”then” versus ”now””, og påpeke at vi i dette eksempelet nettopp har en kontrast mellom “da” og “nå”.

Hvis vi nå ser nærmere på denne setningen, ser vi at vi har en μεν–δε-setning med flere kontraster:

- Da – nå (τότε-νυνί)
- Perfektum-fututum (ὕβρισμαί/προπεπηλάκισται-αγωνιεῖται/κριθήσεται)
- “min” situasjon – den generelle (eller “deres” situasjon).

Selv om det er en sammenligning fortid-framtid, så er det også en sammenligning nåtid-nåtid, og jeg mener det er dette som utløser bruken av perfektum.

Gerö/Stechow sier at tidsadverbialet ikke betegner hele perioden men bare begynnelsen av den, og mener på grunnlag av det at det likevel er mulig å tolke dette som en Extended Now. Dette virker veldig tvilsomt, ettersom et av hovedargumentene for Extended Now-teorien på språk som engelsk nettopp er bruken av tidsadverbialer (dvs at denne typen tidsadverbialer ikke er mulig).

Vi så også en slik bruk av perfektum med fortidsadverbial hos Thukydides 3.54.3.

Fanning, idet han avviser den samme teorien på samme grunnlag⁷⁴, gir oss eksempler også fra Det nye testamente:

- 1 Kor 15.4: ἐγήγεραται τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ
- Hebr 10.9: τότε εἶρηκεν

En annen måte gresk perfektum skiller seg fra den engelske på er hvordan de behandler statiske verb.

Eksempel på bruk av statisk verb i perfektum⁷⁵:

Platon, Apologien 20D:

ἐγὼ γὰρ δι' οὐδὲν ἄλλ' ἢ διὰ σοφίαν τινὰ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔσχηκα

For jeg har fått dette navnet på grunn av intet annet enn en slags visdom

Engelsk perfektum, på den annen side, ser i utgangspunktet ut til å naturlig tolkes som avsluttet ved statiske verb.

5.2 Current relevance

McCoards argumenter mot teorien (for engelsk, men likevel av en generell natur):

- umulig å definere hva relevansen består i.

I homerisk språk er perfektum/resultativ begrenset til teliske verb som har en iboende resultativ betydningsmulighet. Problemet oppstår idet perfektum dannes av andre verb som ikke har denne betydningen. Jeg ser imidlertid ikke at dette skulle være et argument for at en ”Current relevance”-perfektum ikke skulle kunne eksistere overhodet, men det kan være et godt argument for at den ikke er særlig stabil og dermed utsatt for å endres eller forsvinne.

- preteritum ikke i konstant opposisjon:

Dette sier også Chantraine om klassisk gresk: det skilles ikke lenger grammatisk mellom perfektum og aorist. Perfektum uthever resultatet, men på en måte som bare framheves av

---

⁷⁴ S.108-9

⁷⁵ McKay, s.12

konteksten. Dette føres også av Chantraine som et argument for at formen ikke kan være stabil (og mener altså at vi ser tilfeller av sammenblanding med aorist allerede i klassisk tid)

- uttrykk som ”I have been born in 1944” burde være mulig – dvs. adverbialer som spesifiserer handlingen til fortid, avskåret fra nåtiden.

Dette er ikke mulig på engelsk, men vi har sett at det er mulig på gresk.

Current relevance-teorien ser dermed ut til å passe svært godt for klassisk gresk – den forklarer tidsadverbialbruken, den forklarer hvorfor Thukydid nesten alltid bruker perfektum med en handling som logisk følger av tilstanden beskrevet av perfektum, den forklarer hvorfor perfektum brukes så ofte hos talerne. Og når det gjelder McCoards argument om at det er umulig å forklare hva relevansen består i, så forklarer dette hvorfor denne bruken av perfektum holdt seg i så kort tid – hos Polyb ser vi at betydningen av perfektum er på vei i en annen retning.

Den iterative bruken kan kanskje også passe inn i Current Relevance-teorien, eller man kan se den som en annen måte å utvide perfektumbruken på for å kunne ta i bruk alle typer verb.

Som Mandilaras sier, gikk den iterative betydningen av perfektum ut av bruk i løpet av hellenistisk tid, og i samme periode ble antall verb i bruk i perfektum igjen innskrenket. På denne tiden kom også de første tilfeller av klar fortidig bruk av perfektum, uten relevans for ytringstidspunktet (som hos Polyb). Dette ser vi klarere hos Prokopios, hvor dette har blitt den vanlige bruken av perfektum. Samtidig brukes den gjerne i beskrivende passasjer, tilynelatende for å uttrykke en tilstand, og den har derfor mye til felles med den gamle resultative perfektum, bortsett fra at den ikke lenger er nåtidig. Det ser dermed ut til at perfektum i løpet av hellenistisk tid fikk tilbake noe av sin gamle, prekalssiske, betydning, men med modifikasjoner.

Den mest iøynefallende forskjellen er selvfølgelig at perfektum utvikler seg mot å bli et fortidig tempus. Perioden med Current Relevance-perfektum har sannsynligvis bidratt til dette, ved økt fokus på det fortidige elementet i formen, og ved bruk av fortidige tidsadverbialer i kombinasjon med den.

6 Bibliografi

- Bakker, Egbert: The Syntax of Historie: How Herodotus Writes, *The Cambridge Companion to Herodotus*, red. Carolyn Dewald og John Marincola, Cambridge University Press 2006
- Braun, Hermann: *Procopius Caesariensis quatenus imitatus sit Thucydidem*, dissertasjon (Erlangen) 1885
- Browning, Robert: The Language of Byzantine Literature, *Byzantina kai Metabyzantina* Vol. 1: *The "Past" in Medieval and Modern Greek Culture*, s. 103-133, red. S. Vryonis jr., Undena Publications (Malibu) 1978
- Browning, Robert: *Medieval & Modern Greek*, Cambridge University Press 1983 (2. Utgave)
- Cameron, Averil: Herodotus and Thucydides in Agathias, *Continuity and Change in Sixth-Century Byzantium* s. 33-52, Variorum Reprints (London) 1981 (opprinnelig i *Byzantinische Zeitschrift* 57, München 1964)
- Cameron, Averil: *Procopius and the Sixth Century*, Routledge (London, New York) 1996 (paperbackutgave)
- Cassius Dio: *Roman History*, overs. Earnest Cary, Heinemann/Macmillan/Putnam (London/New York) 1914-27 (Loeb, i 9 bind)
- Chantraine, Pierre: *Histoire du Parfait Grec*, Champion (Paris) 1927
- Comrie, Bernard: *Aspect*, Cambridge University Press (Cambridge) 1976
- Dahl, Östen: *Tense and Aspect Systems*, Basil Blackwell (Oxford) 1985
- Demosthenes: *Against Meidias, Androtion, Aristocrates, Timocrates, Aristogeiton*, overs. J.H. Vince, Harvard University Press (Cambridge/London) 1985 (Loeb)
- Dionysius of Halicarnassus: *Roman Antiquities*, overs. Earnest Cary, Harvard University Press (Cambridge, London) 1937-50 (Loeb, i 7 bind)
- Dionysius of Halicarnassus: *Critical Essays*, overs. Stephen Usher, Harvard University Press/Heinemann (Cambridge/London) 1974-1985 (Loeb, *Thucydides* i bind 1, *On Literary Composition* i bind 2)
- Fanning, Buist M.: *Verbal Aspect in New Testament Greek*, Clarendon Press (Oxford) 1990
- Flower, Michael A., Marincola, John (red.): Herodotus: Histories book IX, Cambridge University Press (Cambridge) 2002
- Gerö, Eva-Carin og von Stechow, Arnim: Tense in Time: The Greek Perfect, *Words in Time: Diachronic Semantics from Different Points of View*, red. Regine Eckardt, Klaus von Heusinger, Christoph Schwarze, s. 251-293, Mouton de Gruyter (Berlin/New York) 2003
- Gray, Vivienne: *The Character of Xenophon's Hellenica*, Duckworth (London) 1989
- Haspelmath, Martin: From Resultative to Perfect in Ancient Greek, *Funcion* 11-12, s.187-224, 1992
- Herodotus: *Historiae*, red. Charles Hude, Clarendon Press (Oxford) 1927 (3. Utgave)
- Hornblower, Simon: Herodotus' Influence in Antiquity, *The Cambridge Companion to Herodotus*, red. Carolyn Dewald og John Marincola, Cambridge University Press 2006
- Horrocks, Geoffrey: *Greek: A History of the Language and its Speakers*, Longman (London, New York) 1997

- Kim, Lawrence: *The Literary Heritage as Language: Atticism in the Second Sophistic, A Companion to the Ancient Greek Language*, red. Egbert Bakker, Wiley-Blackwell 2010
- Lesky, Albin: *A History of Greek Literature*, overs. James Willis og Cornelis de Heer, Methuen (London) 1966
- Lyons, John: *Semantics* (bind 2), Cambridge University Press (Cambridge) 1979
- Lysias: *Selected Speeches*, red. C. Carey, Cambridge University Press (Cambridge) 1989
- Macan, Reginald Walter (red.): *Herodotus: The seventh, eighth & ninth books*, Macmillan (London) 1908
- McCoard, Robert W.: *The English Perfect: Tense-Choice and Pragmatic Inferences*, North-Holland (Amsterdam, New York, Oxford) 1978
- McKay: *The Use of the Ancient Greek Perfect down to the Second Century A.D.*, *BICS* 12, s. 1-21, 1965
- Mandilaras, Basil G.: *The Verb in the Greek Non-Literary Papyri*, Hellenic Ministry of Culture and Sciences (Athen) 1973
- Millar, Fergus: *A Study of Cassius Dio*, Clarendon Press (Oxford) 1964
- *Oxford Classical Dictionary*, red. S. Hornblower og A. Spawforth, 1996 (3. Utgave)
- *New Testament, Greek-English*, red. Barbara Aland, Kurt Aland, Johannes Karavidopoulos, Carlo M. Martini, Bruce M. Metzger, Deutsche Bibelgesellschaft (Stuttgart) 1994 (8. Utgave)
- Palmer, L.R.: *The Greek Language*, Bristol Classical Press 1980
- Pindar: *Nemean Odes, Isthmian Odes, Fragments* (bind 2), overs. William H. Race, Harvard University Press (Cambridge, London) 1997 (Loeb)
- Plato: *Euthyphro, Apology, Crito, Phaedo, Phaedrus*, overs. W.R.M. Lamb, Heinemann/Putnam (London/New York) 1917 (Loeb)
- Polybius: *The Histories*, overs. W.R. Paton, Harvard University Press (Cambridge, London) 1922-27 (Loeb, i 6 bind)
- Procopius: *History of the Wars*, overs. H.B. Dewing, Harvard University Press (Cambridge, London) 1914-28 (Loeb, i 5 bind)
- Rijksbaron, Albert: *The Syntax and Semantics of the Verb in Classical Greek*, J.C. Gieben (Amsterdam) 1994 (2. Utgave)
- Rusten, J.S. (red.): *Thucydides: The Peloponnesian War, book II*, Cambridge University Press (Cambridge) 1989
- Smyth, Herbert Weir: *Greek Grammar*, rev. Gordon M. Messing, Harvard University Press 1956
- Thesaurus Linguae Graecae, <http://stephanus.tlg.uci.edu/inst/fontsels>
- Thraette, Leslie: *The Grammar of Attic Inscriptions (II: Morphology)*, DeGruyter (Berlin, New York) 1996
- Thucydides: *Historiae*, red. Henry Stuart Jones og John Enoch Powell, Clarendon Press (Oxford) 1942
- Xenophon: *Hellenica* (bind 2: *Hellenica & Anabasis*), overs. Carleton L. Brownson, Heinemann/Putnam/Harvard University Press (London/New York/Cambridge) 1918-21 (Loeb)